Nº. 258. ZATURDAG 29 OCTOBER. Aº. 1859.

ROTTERDAMSCHE COURANT.

De Abonnementsprijs is *f* 24 's jaars of *f* 6 per drie maanden franco per post door het geheele Rijk.
Behalve aan het Bureau der Courant kan men zich bij alle Boekhandelaren en Postkantoren abonneren.
Enkele Nommers 10 Cents.

Bureau: Hoogstraat Wijk 10, Nº. 77.

Geboorte-, Trouw- en Doodberigten van 1 tot 5 regels . . *f* 1.—
Iedere regel meer . . . . - 0.20
Andere Advertentien per regel . . . . - 0.20
Groote letters naar plaatsruimte. — Bij iedere Advertentie 45 Cents voor zegelregt en 1 Exemplaar der Courant.

Bij deze Courant behoort een
BIJBLAD.

KENNISGEVING.
Intrest-betaling der leening van de Gemeente Rotterdam a 3½ pCt.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van *ROTTERDAM* doen te weten dat, te beginnen met de volgende week, op de gewone betaaldagen, zijnde Dingsdag, Woensdag en Donderdag van iedere week, ten kantore in het Raadhuis, beneden op den hoek van de Stadhuissteeg, ingang aan de Hoogstraat, zal worden gevaceerd tot betaling der coupons 3½ per cent, *verschenen* 1 *November* 1859, voor de 1ste reeks Schuldbekentenissen der leening van *twee millioen gulden.*

Rotterdam den 28 *October* 1859.

de Secretaris, STORM VAN 'S GRAVESANDE. *de Burgemeester,* J. F. HOFFMAN.

Nog een Woord aan den Heer Hubrecht.

De Heer Mr. P. F. Hubrecht heeft, naar aanleiding van ons artikel van gisteren een Ingezonden Stuk doen plaatsen in de Nieuwe Rotterdamsche Courant. In zijne verbeelding waant hij zich gedagvaard voor de regtbank onzer redactie. Wij zijn niet dwaas genoeg geweest, zóó te handelen. Och neen, als er van dagvaarden sprake moet zijn, dan hebben wij den Heer Hubrecht alleen gedagvaard voor de regtbank van het publiek, opdat dit uitspraak zou kunnen doen tusschen hem en ons.

Aan die regtbank onttrekt zich nu de Heer Hubrecht, de groote en beproefde vriend van volkomen publiciteit. Dat er voor den Heer Hubrecht gewigtige redenen bestaan, om in dezen de publiciteit in den steek te laten, gelooven wij heel gaarne; dat hij die gewigtige redenen opgeeft, ontkent met ons ieder die de N. R. C. van heden heeft gelezen.

De Heer Hubrecht, de groote en beproefde vriend van volkomen publiciteit, heeft openlijk tegen ons blad de beschuldiging geslingerd, in de verslagen van den Gemeenteraad sommige feiten in een verkeerd daglicht te stellen. Gesommeerd om de feiten meê te deelen, waarop hij doelde, opdat wij ons zouden kunnen verdedigen, weigert de Heer Hubrecht aan dat regtmatig verlangen te voldoen, en geeft voor die weigering — redenen van convenientie! De Heer Hubrecht, die als lid van den Gemeenteraad zoo dikwijls getoond heeft, de convenientie niet te achten waar zijn pligt, zoo als hij dien beschouwt, hem het spreken gebiedt — diezelfde Heer Hubrecht, voor dit bijzonder geval plotseling in de zachtzinnigheid-zelve herschapen, „blijft bij zijn voornemen om het „(door hem bedoelde) feit niet te noemen, nu hij „zelf, daarbuiten staande, *weet dat de oprakeling „daarvan aan anderen leed zoude doen.*"

De heer Hubrecht „heeft de moreele zekerheid, „dat onze redactie zeer goed weet, welk feit hij bedoelde." Hij heeft juist gezien; waarom wij de vermelding van dat feit door den Heer Hubrecht *zelven* hadden verlangd, zal de Heer advocaat Hubrecht wel kunnen begrijpen. Wij hebben nu den raad, ons door den Heer Hubrecht gegeven, opgevolgd, en ons bij medeleden van dien Heer geïnformeerd. Het feit dan, waarop de Heer Hubrecht schijnt te doelen, is het voorgevallene in de Avondzitting van den Gemeenteraad van 6 October jl.; en meer bepaaldelijk de woordenwisseling, die bij die gelegenheid tusschen den Heer Voorzitter en den Heer van Rijckevorsel plaats greep. En nu beroepen wij van onzen kant ons op het geheugen der toen aanwezige Raadsleden, om te constateeren of ons verslag van het toen voorgevallene met de waarheid overeenkomt, ja dan neen. Dat oordeel, door onpartijdigen geveld, wij vreezen het niet. Ziedaar het feit, dat de Heer Hubrecht niet wil noemen, nu hij zelf „daarbuiten staande," weet dat de oprakeling „daarvan aan anderen leed zoude „doen." Dat „daarbuiten staande" is voor ons eenigzins duister. Wij wisten wel, dat de Heer van Rijckevorsel „daarbuiten stond," of althans zich voor een oogenblik uit de Vergadering verwijderd had, toen, nadat de Heer Hubrecht zijne philippica tegen de Rotterdamsche dagbladpers had uitgesproken, tot stemming werd overgegaan. Maar waarop dit „buiten„staan" in den mond van den Heer Hubrecht slaat, verklaren wij niet te begrijpen. Of zou het moeten beteekenen, dat de Heer Hubrecht buiten de quaestie-zelve staat? hij, die haar het eerst en alleen heeft gemoveerd? Sprak dan niet de Heer Hubrecht-zelf, maar een ander door hem, in de zitting van den 20sten October? Wij zouden het bijna moeten gelooven. „Het trok intusschen" — vervolgt de Heer Hubrecht — „mijne aandacht, dat de red. der (Oude) „*Rotterdamsche Courant,* van hetgeen ik maandag „avond ll. over deze zaak *in eenen adem* in den „Gemeenteraad heb gesproken, slechts *de helft* „heeft medegedeeld — (verg. uwe Courant van 25 „dezer met de hare van dien dag) — vooral nu in „dat weggelaten gedeelte sprake is o. a. van eene „rectificatie harer Courant van 22 Oct. ll., die mij „iets anders liet zeggen dan hetgeen geschied is of „in mijn bedoeling lag."

Wij hebben in ons nummer van 25 October alleen dát uit de zitting van den Gemeenteraad meegedeeld, wat op de hier besproken zaak betrekking had, terwijl wij van het overige behandelde den volgenden dag verslag gaven. Het feit dat voor ons van overwegend belang was, dat namelijk de Heer Hubrecht met zijne beschuldiging *ons* bedoeld had, hebben wij geconstateerd. De onbeduidende rectificatie, toen door den Heer Hubrecht gegeven, is daarbij op den achtergrond geraakt. Het blijkt nu, dat de Heer Hubrecht bij zijne beschuldiging alleen het bedoelde geval en niet de verslagen in 't algemeen op het oog had; en dat die beschuldiging niet tegen de drukpers in 't algemeen gerigt was. De drukpers wordt voor den Gemeenteraad als zoodanig alleen vertegenwoordigd door de beide Rotterdamsche Couranten; dat de Heer Hubrecht dus bijv. niet de Amsterdamsche bladen bedoelde, ware ook zonder zijne rectificatie duidelijk geweest.

En hiermede nemen wij afscheid van den Heer Hubrecht, en laten de leden van den Gemeenteraad en geheel het beschaafde publiek oordeelen tusschen hem en ons.

BUITENLAND.

KAAP DE GOEDE HOOP.

KAAPSTAD den 20 September.

Het Parlement is geprorogeerd tot den 16 november e. k.

Na het vertrek van sir George Grey worden de zaken der kolonie bestuurd door den luitenant-gouverneur Wynyard, die binnen weinige dagen alhier wordt verwacht.

Het leedwezen over het vertrek des vorigen gouverneurs is nog niet uitgewischt. Men vermoedt dat hem bij zijne aankomst in Engeland de keus zal worden gegeven of hij in zijne betrekking wil terugkeeren. Ofschoon zulks door velen wordt gewenscht, zijn er echter weinig die het hopen. Zeker zou de taak, welke hij met het hernemen van de leiding der zaken in deze kolonie op zich nam, alsdan eene bij uitstek kiesche worden. Hij is thans vertrokken met den roem van niet ééne grove feil tijdens zijn bestuur te hebben begaan, beladen met den lof en den dank van velen wier belangen hij bevorderd had, — kortom met een *éclat* hetwelk niet ligt iemand in zijne positie te beurt valt. Zal hij nu moed, eerzucht of zelfverloochening genoeg bezitten om zijne taak te hervatten, moeijelijker dan ooit, zoo door de herinnering aan het verledene als door de hoogst teedere en gewigtige aangelegenheden welke de toekomst zal aanbrengen?

Volgens de jongste berigten uit Engeland, hier per mail-stoomboot Phœbe aangebragt, mogen wij binnen drie maanden de aankomst van ongeveer 1100 landverhuizers te gemoet zien. Zij kunnen hier uitnemend gebruikt worden en kunnen der kolonie van onberekenbaar nut zijn.

In den jongsten tijd was er, door een zamenloop van omstandigheden, niet veel vordering gemaakt met de werken van openbaar nut; zij worden thans onder eene krachtige leiding op nieuw aangevat en o. a. omtrent den Wellington-spoorweg, die wegens gebrek aan arbeiders weinig gevorderd was, wordt door den heer Pickering verzekerd dat de lijn over zes maanden tot aan den 21sten mijlpaal zal kunnen geopend worden. Met het vervaardigen van ijzeren bruggen over de groote en kleine Vischrivier zal eerlang mede een aanvang worden gemaakt.

Omtrent de omliggende Staten vernemen wij het volgende:

In den Oranje Vrijstaat is alles rustig. Bij de opening van eene buitengewone zitting van den Volksraad in het laatst der vorige maand, wenschte de waarnemende president de vergadering geluk dat zij thans niet, zoo als vroeger dikwijls het geval is geweest, om een of anderen vijandelijken aanval van buiten was bijeengeroepen. De zaken, waarmeê zij zich zal hebben bezig te houden zijn voornamelijk de vraag of er, zonder inbreuk op de overeenkomsten met de Britsche Regering aangegaan, sprake kan zijn hetzij van een bondgenootschap hetzij van eene vereeniging van den Oranje Vrijstaat met de Zuid-Afrikaansche Republiek, en vervolgens de keus van een president. Men schijnt te weifelen tusschen den heer Pretorius en den heer D. J. Cloete.

Uit het Transvaalsche is weinig nieuws. De heer Pretorius en mr. Proes zijn van hun uitstap naar het district der Buffelrivier teruggekeerd. Men weet niets anders van hunne reis dan dat zij een onderhoud hebben gehad met het hoofd Panda, waarschijnlijk betreffende de regeling van sommige zaken in de nieuw bezette streken. Men zegt dat een zekere Moll den advocaat Proes in kwaden reuk tracht te brengen door hem te beschuldigen van sympathie voor de vreemde missionarissen.

Van dr. Livingstone heeft men, na het berigt der ontdekking van het meer Shirwa, geene nadere tijdingen vernomen.

Uit de Kolonie zelf valt, bij wijze van gemengde berigten, nog mede te deelen dat er den 12 october eerstkomende te Graham's Town eene vergadering zal gehouden worden van afgevaardigden der zelfstandige kerken in de Kolonie, ter overweging van maatregelen van inwendige organisatie en betreffende de zendingzaak. — De gevangenissen, eene zaak waarop de gouverneur, kort voor zijn vertrek, de aandacht der lokale autoriteiten had gevestigd, zijn tegenwoordig het voorwerp van doelmatige verbeteringen.

Voor onzen spoorweg is uit Engeland de eerste locomotief, Argus genaamd, aangebragt en voor onzen landbouw eene nieuwe zaai-machine.

Het nieuwe Museum en gebouw voor de bibliotheek in de Kaapstad nadert zijne voltooijing en zal binnen kort voor zijne bestemming kunnen worden gebezigd.

LONDEN den 27 October.

Het cijfer der sterfgevallen in deze hoofdstad was in de laatstleden zaturdag geëindigde week wederom laag en bedroeg slechts 910, derhalve ongeveer 200 beneden het gemiddelde in dezelfde week der tien vorige jaren.

In de vorige week werden hier 872 jongens en 918 meisjes, dus in het geheel 1790 kinderen geboren, zijnde 257 boven het gemiddelde in dezelfde week der tien vorige jaren.

— Sir J. Paxton heeft in een der dagbladen den wensch geuit dat het stoffelijk overschot van den heer Stephenson, den vader, van de begraafplaats te Chesterfield naar de abtdij van Westminster alhier overgebragt en aldaar een gepast gedenkteeken voor den vader en den zoon beide opgerigt moge worden. Hij trekt de goedkeuring der autoriteiten en de geldelijke medewerking der vrienden en bewonderaars dier beide beroemde ingenieurs, aan welke Engeland en de geheele beschaafde wereld zoo groote verpligting hebben, geenszins in twijfel.

— Naardien de geestelijke autoriteiten in Spanje onlangs toestemming hadden gevraagd, om het lijk van een Engelsch kind, dat op het kerkhof der Protestanten te Denia in de provincie Valencia was ter aarde besteld, weder te mogen opgraven en verplaatsen, uit hoofde dat kind bij zijne geboorte door den Roomsch-Katholieken vroedmeester was gedoopt geworden, heeft lord J. Russell, op wien als Minister van buitenlandsche zaken een beroep ten deze gedaan was, onverwijld maatregelen genomen om de ouders van het kind tegen zoodanige schennis te beschermen en de Spaansche geestelijke autoriteiten de volvoering van hun oogmerk te beletten.

— Te Portsmouth ontvangen brieven van het eskader in China zeggen dat de bemanning der verschillende schepen zwaar aan oogontsteking lijdt. Alleen op de Chesapicke telde men 200 lijders van dien aard en op een ander schip is letterlijk niemand daarvan vrij gebleven. De admiraal Hope genas wel van de gevolgen der door hem bekomen wonden, maar was echter nog niet in staat zich in zijne kajuit te bewegen.

PARIJS den 27 October.
(*Particuliere Correspondentie.*)

Spanje is de Rubicon der diplomatie overgetrokken en heeft den oorlog verklaard aan Marokko. De Spaansche consul te Tanger is, met geheel het personeel van het consulaat, te Algesiras aangekomen. Men verwacht elk oogenblik het besluit, waarbij de maarschalk O'Donnell tot opperbevelhebber der expeditie wordt benoemd. Marokko bereidt zich van zijne zijde voor op den krachtigsten tegenstand. Het is waar dat de Spanjaarden in Ceuta een landingspunt bezitten, maar het terrein rondom deze plaats biedt hoegenaamd geene middelen ter verdediging aan en de Spanjaarden zullen er als te midden van een vijandelijk Land verkeeren.

Nu ik toch spreek van questiën, waarbij Frankrijk slechts zijdelings belang heeft, moet ik hier nog ter loops gewagen van de zamenzwering te Konstantinopel. Men weet reeds dat zeventien van de zamenzweerders met een kogel aan de voeten in den Bosphorus zijn geworpen. Heden brengt de telegraaf ons het berigt dat de vier hoofdbeschuldigden, waaronder Hussein Pacha, ter dood veroordeeld zijn, maar dat de Regering het vonnis niet durft voltrekken ter oorzake van geheimzinnige bedreigingen van wraak die van alle kanten worden gedaan.

Uit Italië zijn de tijdingen van alle zijden zeer ernstig. In Lombardije schijnt zich een vrij levendig misnoegen te openbaren, ten gevolge van de maatregelen betreffende het gemeentewezen, welke de Sardinische Regering wil nemen. Zij heeft namelijk voorgesteld Lombardije in zeven intendantschappen of departementen te verdeelen. Milaan, eertijds hoofdstad, zou dan niets meer worden dan de zetel van een intendant en al zijne oude prerogativen verliezen. Zoo zien wij dan reeds de eerste blijken van lokalen naijver tusschen de eerste aangehechte provincie en Piemont. Wat zou het dan zijn wanneer Parma, Modena, Florence mede in het Sardinische Koningrijk waren opgenomen? Wat zal het zijn, wanneer onze troepen Italie verlaten zullen hebben?

Ik zeide het u gisteren reeds dat de Pruissische Regering bepaald tegen de aanhechting is. Zij heeft dan ook een formeel démenti gegeven aan het officiële blad van Toskane, hetwelk een officieel karakter toeschreef aan de receptie van de Toskaansche afgezanten. De Preussische Zeitung verklaart dat, daar **de Toskaansche Regering niet door Pruissen is erkend,** het onderhoud der deputatie met den heer von Schleinitz alleen als een particulier gesprek kan aangemerkt worden.

Ik kan u, naar aanleiding van officiële inlichtingen verzekeren dat bij de ontmoeting van den Keizer van Rusland en den Prins Regent te Breslau de grondslagen van Villafranca volkomen zijn goedgekeurd. Dit is dus de officiële bevestiging van de depêches der heeren von Schleinitz en Kisseleff, welke gisteren een dergelijken afloop konden doen verwachten.

Graaf Karoly is heden morgen te Zurich aangekomen.

Het Fransche eskader te Algésiras geankerd, onder de bevelen van den vice-admiraal Romain-Desfossés, is met eenige schepen vermeerderd, die afzonderlijk zijn aangekomen. Het is een antwoord op het zenden van schepen door Engeland naar het eskader van de Middellandsche Zee.

Prins Napoleon en zijn gevolg, die, ten gevolge van de stormen welke sints twee dagen in het Kanaal woeden, niet over Havre is kunnen terugkeeren, is ondanks de hooggaande zee heden morgen te Calais aan wal gestapt. Eenige uren later is hij op het Palais Royal aangekomen. Men zegt dat hij uit Engeland een klein stoomyacht medebrengt van vijf paardenkrachten, hetwelk door één man kan bestuurd worden.

La Patrie heeft gisteren verkeerdelijk berigt dat H. M. de Koningin der Nederlanden te Saint Cloud was gearriveerd. H. M. is wel degelijk dadelijk naar Marseille doorgereisd en van daar met de Groothertogin van Baden naar Nizza vertrokken. De Correspondance Havas steekt niet weinig den draak met den Parijschen briefschrijver in le Nord, die haar met zooveel ophef in deze zaak van onnaauwkeurigheid beschuldigde, terwijl het nu van achteren blijkt dat gemelde correspondent de Koningin der Nederlanden alleen maar te Saint Cloud heeft kunnen zien door den bril van la Patrie, die zelf niet bijzonder helder was.

— Men verneemt dat onder de genoodigden te Compiègne van den 7 tot den 13 november ook behooren lord en lady Cowley, graaf Walewski en prins en prinses Metternich.

— De prefect van de Seine heeft, namens de stad Parijs, van de heeren Davilliers en Dolfus, voor de som van 780 000 francs het groote huis van zes verdiepingen aangekocht, in de rue Basse du Rempart, tegenover de rue de la Paix. Het is op het terrein van dit hotel en van nog een ander daarnevens gelegen pand, dat het nieuwe opera-gebouw zal verrijzen.

KEULEN den 27 October.

Sedert den 14 dezer merkt men in den gezondheidstoestand des Konings van Pruissen eene regelmatige en verblijdende verbetering op. Als het weder zulks toelaat is het hem vergund dagelijks vier of vijf uren in de open lucht door te brengen. De Vorst zelf betuigt telkens zijn genoegen over die beterschap en over de deelneming welke allen in zijn lot betoonen.

— Dingsdag avond ten tien ure keerden de Prins Regent van Pruissen, de Groothertog van Saksen Weimar, Prins Augustus van Wurtemberg en al de overige Vorstelijke Personen, die den Regent naar Breslau vergezeld hadden van daar te Berlijn terug, met uitzondering van den Prins van Oranje, die, met zijn gevolg, den extra-spoortrein aan het station Sorau verlaten had, om naar het slot Muskau te reizen, aldaar een bezoek aan Prins en Prinses Frederik der Nederlanden te brengen en in het laatst der week naar Berlijn terug te keeren.

— Van verschillende zijden wordt verzekerd dat de bijeenkomst der beide Monarchen te Breslau zoo vriendschappelijk mogelijk en voor den vrede van Europa en eene voldoende oplossing der zwarigheden zeer nuttig geweest is, terwijl de gevolgen der volkomene verstandhouding weldra blijken zullen. De Neue Preussische Zeitung zegt daarvan onderanderen: „Aangaande de zamenkomst tusschen Z. K. H. den Prins Regent en Z. M. den Keizer van Rusland verneemt men dat hun doel in het algemeen daarop gerigt was bestendige grondslagen voor den vrede der volkeren te vinden, en door de daadzaak der zamenwerking van twee groote Mogendheden ten opzigte van alle bestaande vraagstukken het vertrouwen in de gemoederen te doen terugkeeren. De thans voor de hand liggende vraagstukken (Midden-Italië, Congres enz.) zijn, naar men verneemt, besproken en eene overeenstemming dienaangaande tusschen de beide Mogendheden is bereikt geworden. Dat bepaalde punten op het papier gebragt zouden zijn blijkt niet. De te Weenen verbreide meening, als zou de Breslauer bespreking tegen Oostenrijk gerigt zijn geweest, mist allen grond. Integendeel is van den kant van Pruissen eene poging tot vereffening van de geschillen aangewend."

LUXEMBURG den 27 October.

Z. K. H. Prins Hendrik der Nederlanden heeft, in zijne hoedanigheid van stadhouder van den Koning Groothertog, den 25 dezer de Zitting van de Staten in Luxemburg geopend, met het uitspreken der navolgende rede:

„*Mijne Heeren!*

„Ik kom uwe gewone Zitting openen onder omstandigheden, die ik gelukkig mag noemen wanneer ik denk aan een tijdperk dat nog niet ver achter ons ligt.

„De ernstige bekommeringen van toenmaals zijn geweken en buitendien is er eene loyale overeenstemming tusschen u en de Regering tot stand gekomen.

„Het nationale feest, waarvan gij getuigen zijt geweest, is een van de eerste vruchten geweest dezer overeenstemming; deze openbare vermakelijkheden welke, volgens de welwillende begeerte van den Koning Groothertog, **Z. K. H. de Prins van Oranje zich**

beijverd heeft door zijne tegenwoordigheid te komen opluisteren, en waaraan zooveel aanzienlijke vreemdelingen hebben deel genomen, zouden zij, onder andere omstandigheden, zóó hebben kunnen plaats vinden als thans het geval is geweest en met dat gevolg hetwelk zij thans ten gunste van het Land hebben opgeleverd?

„Terwijl ik hier onze edele bevolking opregtelijk dankzeg voor de schitterende blijken van gehechtheid welke zij heeft gegeven aan den Souverein en aan zijn huis, bij gelegenheid van de tegenwoordigheid van den erfgenaam des troons, kan ik het Land slechts geluk wenschen een weg te zijn ingeslagen, waarop ik gelukkige uitkomsten te gemoet zie, wijl daardoor het oogenblik is genaderd, waarop de Staten en de Regering hunne vereenigde pogingen uitsluitend zullen aanwenden tot het in het leven roepen van zedelijke en stoffelijke verbeteringen. Ook ben ik overtuigd dat iedereen opregt zal medewerken ter bevestiging van de algemeene eendragt, die de eenige bron is waaruit voor allen welvaren en tevredenheid kan voortvloeijen.

„Mijne Heeren!

„Gij zult u door den staat der finantien, welke u zal overgelegd worden, kunnen overtuigen dat, met het oog op de buitengewone en onvermijdelijke uitgaven van dit jaar, de toestand van de schatkist voor 1860 bevredigend blijft. Het jaar 1861 zal nieuwe inkomsten vergen, die evenwel zullen kunnen gevonden worden, zonder de toevlugt te nemen tot eene verhooging der belastingen.

„De gewone openbare werken zijn vertraagd geworden ten gevolge van de uitgebreidheid der spoorwegwerken. De sommen voor die werken in het jaar 1859 toegestaan blijven beschikbaar voor het jaar 1860, boven en behalve die, welke op de begrooting voor laatstgenoemd dienstjaar zijn gebragt.

„Onderscheidene wetsontwerpen zullen onmiddellijk aan uwe goedkeuring worden onderworpen: de Regering hoopt u ook nog andere in den loop van deze Zitting te kunnen aanbieden.

„Mijne Heeren!

„Den bijstand der Goddelijke Voorzienigheid voor uwe werkzaamheden inroepende, koester ik de overtuiging dat zij het kenmerk zullen dragen van verstandig overleg en vaderlandsliefde en bovenal van uwe gehechtheid aan den Vorst.

„In naam van den Koning Groothertog verklaar ik uwe gewone Zitting van 1859 geopend."

Na het vertrek van den Prins deed de president van jaren een besluit voorlezen, gedagteekend Walferdange 25 october, waarbij de Kroon verklaart, voor de tegenwoordige Zitting, afstand te doen van haar prerogatief om den voorzitter der Vergadering te benoemen. Deze is dientengevolge overgegaan tot eene geheime stemming, ter benoeming van den voorzitter. De heer Tornaco is daarop tot voorzitter gekozen met 16 stemmen tegen 5, die aan den heer Wellenstein ten deel vielen.

Per Telegraaf.

LONDEN den 28 October.

De Times predikt andermaal het wenschelijke voor Engeland om zich niet te mengen in de Marokkaansche questie.

Met het stoomschip Hungarian zijn berigten ontvangen uit New-York loopende tot den 15 dezer.

Men beweerde aldaar dat Engeland betreffende de bezetting van het eiland San Juan geene verklaringen heeft verlangd, maar voorstellen tot schikking zou hebben gedaan. De Amerikaansche Regering loochent echter ten stelligste alle aanspraken van Engeland op het bezit van genoemd eiland.

Katoen onveranderd. Meel hooger. Tarwe flaauw. Vrachten meer geanimeerd.

Te New-Orleans werd den 14 dezer Katoen middl. genoteerd 10⅝ a ¾. Suiker stil. Koffij vast. Te Mobile, den 14 dezer. Katoen middl. 10⅝. Te Havanna, den 8 dezer, Suiker flaauw. Wissel op Londen 15½ a 17.

Het stoomschip Washington was te New-York gearriveerd.

(*Tweede depêche.*)

Het stoomschip Ariel is aangekomen met berigten van New-York tot den 17 dezer.

Generaal Floyd zal in plaats van den heer Mason (overleden) tot Minister der Vereenigde Staten te Parijs worden benoemd.

In Harpersterry is een opstand onder de negers uitgebroken.

Katoen onveranderd. Graan en meel hooger. Wissel op Londen onveranderd.

Te New Orleans was den 15 dezer katoen en vrachten vaster.

PARIJS den 28 October.

De Constitutionnel bevat heden een artikel van zijnen hoofd-redacteur, waarin gezegd wordt dat men, ondanks de hinderpalen welke de Engelsche pers daartegen opwerpt, mag gelooven aan de zamenkomst van een Congres, omdat de omstandigheden het noodzakelijk maken, omdat de gebeurtenissen, wanneer zij *faits accomplis* zijn geworden, door eene goede politiek worden aangenomen als zoodanig en niet bediscussieerd. De Constitutionnel zal voortgaan met de questiën, die aan de beslissing van Europa moeten worden onderworpen, nader te ontwikkelen.

(*Tweede depeche.*)

Tijdingen uit Bologna wederspreken het berigt, dat de Bisschop van Rimini zou zijn gearresteerd. Het dagblad Univers blijft echter volhouden dat zulks wel het geval is.

Slotkoers der 3 pc. 69.45, ferme beurs.

TURIJN den 27 October.

(*des avonds.*)

Het berigt, door het dagblad van Rome medegedeeld, betreffende de gevangenneming van den bisschop van Rimini is onjuist, even als dat van de vermeende emigratie der priesters in de Romagna.

FRANKFORT den 28 October.

In de gisteren gehouden zitting van den Bondsdag hield men zich uitsluitend met rapporten van verschillende commissiën bezig.

WEENEN den 28 October.

Men verwacht eerstdaags de instelling van een comité van onafhankelijke mannen, ter uitoefening van de contrôle op het amortiseren der Staatsschuld.

(*Tweede depêche.*)

De bijeenroeping van het Congres wordt hier binnen kort te gemoet gezien. Oostenrijk en Frankrijk zijn onderling overeengekomen omtrent de grondslagen der regeling, die vooraf aan de Mogendheden ter onderhandeling worden voorgesteld.

CALCUTTA den 22 September.

Er zijn 1500 man troepen afgezonden tegen de oproerige Waghurs. De rooftogten der Rohillas in Dekan duren steeds voort. In Oude is het rustig.

Te Madras was den 27 de wissel op Londen 2 ¾ a 2 1½.

Uit Hong Kong wordt van den 12den gemeld dat de Amerikaansche gezant van Peking was teruggekeerd. Het tractaat was door commissarissen in Pehtang geratificeerd.

Wissel op Londen 410½ a 411½.

Te Shanghai was den 3den de zijde hooger en de thee lager.

LONDEN den 28 October.

KOFFIJ kalm. — THEE flaauw. — SUIKER met levendigen handel op prijs gehouden. — RIJST vast maar stil. — OLIEN. Lijn-28/, Raap-39½, Palm-47/. — TALK 59/6.— Schotsch PIEKIJZER 51/6. — GRANEN zonder eenigen handel, bij genoegzamen aanvoer.

LIVERPOOL den 28 October.

KATOEN. Afgedaan 10,000 b., ⅛ hooger sedert Vrijdag ll.

BERLIJN den 28 October.

ROGGE per Oct. 44¾ th.; per voorjaar 44 th.

ANTWERPEN den 28 October.

KOFFIJ vast. — SUIKER hooger. — GRANEN. Witte Tarwe *f* 12, Roode *f* 12¼. Rogge *f* 7⅝.

MADRID den 27 October.

Spanje 1¾ pc. 32.45; dito 3 pc. 42.45.

PARIJS den 28 October.

Frankrijk 3 pc. 69.45; dito 4½ pc. 96. Cred. Mob. 776. Spanje 1¾ pc. 32⅞; dito binnenl. 3 pc. 41⅜.

LONDEN den 28 October.

De 3 pc. Geconsolid. 96. Spanje 1¾ pc. 32⅝; dito Buitenl. 3 pc. 44¾. Portugal 3 pc. 45½. Mexico 3 pc. 21¾ a 22⅛. Venezuela 4½ pc. 27½ a 28. Illinoi Shares 63 a 64; dito Bonds 7 pc. 76 a 78.

WEENEN den 28 October.

Nationale Metalliek 5 pc. 75.10. Metalliek 5 pc. 70.40. Wissel Londen *f* 124.50.

FRANKFORT den 28 October.

Metalliek 5 pc. 53½; dito Nationale 5 pc. 57¾. Spanje 1¾ pc. 31⅛; dito 3 pc. 40¾.

ANTWERPEN den 28 October.

Spanje 1¾ pc. 31⅜; dito Binnenl. 3 pc. 41½. Metall. 5 pc. 54⅜; dito Nation. 5 pc. 58¾.

BINNENLAND.

'S GRAVENHAGE den 28 October.

De Belgische gezant, baron Dujardin, zal in de helft der volgende maand de residentie verlaten.

— Het bestuur der geneeskundige dienst heeft heden de ziekenzalen van het garnizoens-hospitaal geïnspecteerd.

— De Hooge Raad der Nederlanden heeft heden uitspraak gedaan in de behandelde en reeds geruimen tijd aanhangige zaak van jhr. mr. J. van Reigersberg Versluijs, tegen de gemeente Middelburg. Overeenkomstig de conclusie van den procureur mr. J. G. A. Clant, om, uithoofde van redenen van verschooning of wraking van onderscheidene leden van het Hof in Zeeland, deze zaak te renvoijeren naar een ander Hof, en overeenkomstig de conclusie van den advocaat generaal mr. Gregorij heeft de Hooge Raad de partijen verwezen naar het Hof in Zuidholland, ten einde het Hof van dit geschil kennis neme.

In dezelfde zitting heeft de advocaat generaal mr. Gregorij zijne conclusie genomen in de zaak van de algemeene commissie van liquidatie der zaken van de voormalige wees- en momboirkamers, gevestigd te 's Gravenhage, tegen de gemeente Haarlem. Hij concludeerde tot verwerping der voorziening in cassatie. Uitspraak 9 december aanstaande.

— Heden wordt voor het Provinciaal Geregtshof in Zuidholland behandeld de zaak van A. J. Heydelaar, boekbinder, laatst wonende te Rotterdam, beschuldigd van valschheid in drie onderhandsche geschriften door het verzinnen van verbindtenissen en het des bewust gebruik maken van die valsche stukken tot het plegen van opligting. De beschuldigde, die verkeering had met de dochter van den notaris *C.* te Gouda, had dezen door schoonschijnende verhalen en valsche brieven als afkomstig van zijn oom, den nu overleden pastoor *S.* te Rotterdam, eene som van *f* 2355 doen verstrekken. De heer advocaat generaal mr. François heeft, na eene breedvoerige adstructie van zijn requisitoir, geëischt eene veroordeeling van 5 — 10 jaren tuchthuisstraf. Na de ambtshalve voorgedragen verdediging van den heer mr. van Stolk is de uitspraak bepaald op heden over acht dagen.

— In de zitting van den Gemeenteraad van heden is aangenomen het voorstel van Burgemeester en Wethouders tot toekenning van subsidie aan de Akademie van beeldende kunsten en technische wetenschappen. Het rapport der commissie, belast met het onderzoek der begrooting van gesubsidieerde instellingen van weldadigheid voor 1860, stekkende tot goedkeuring dier begrootingen, met uitzondering van die van de armeninrigting, is met algemeene stemmen goedgekeurd, en dienvolgens genomen een Raadsbesluit, waarbij aan die verschillende instellingen een gemeentesubsidie over 1860 wordt verleend. Vervolgens is aangevangen met het delibereren over de ontwerp-begrooting der gemeente voor 1860.

Ten slotte is de geheele begrooting *aangenomen* met algemeene stemmen, op eene na, (de heer Janssens), zoodat zij ter behoorlijker tijde ter goedkeuring aan Gedep. Staten zal worden onderworpen. — De vastgestelde begrooting bedraagt: Inkomsten *f* 859,235.06. Uitgaven *f* 859,114.03. Batig slot *f* 121.03.

— Gisteren is alhier weder eene vergadering gehouden van de 's Gravenhaagsche afdeeling van de vereeniging: *Ter bevordering van fabriek en handwerknijverheid.* In die vergadering werden uitgereikt de vereerende getuigschriften door de jongste algemeene vergadering der vereeniging aan werklieden van leden der 's Gravenhaagsche afdeeling toegekend. Zij waren zeven in getal: J. D. Hoog, gedurende 45 en W. A. Soetes, gedurende 28 jaren in dienst van den heer P. de Meijer; J. van Duyneveldt en J. K. M. Metz, gedurende 32 en 28 jaren werkzaam bij den heer H. P. Mutters jr.; P. Coster, H. J. Rietbroek en H. Kroon, allen gedurende 33 jaren werklieden van de heeren L. J. Enthoven en Comp.

ROTTERDAM den 28 October.

Volgens eene bij den Minister van Kolonien over Triëst ontvangen telegrafische mededeeling van den Nederl. Consul-Generaal te Alexandrië, was de brievenmaal van Java tot 7 september aldaar aangekomen, zonder dat van eenig belangrijk nieuws bleek; maar er was bij genoemden Consul-Generaal geene depêche van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië ter overseining ontvangen.

Morgen namiddag ten 3 ure zal de Tweede Kamer eene openbare zitting houden.

De Staats-Courant deelt heden mede, dat Z. M. bewilliging heeft verleend tot oprigting der naamlooze vennootschap het Brand-Assurantie-Genootschap te Amsterdam.

Ter kennis van het leger is gebragt het Koninklijk besluit van den 3 dezer, waarbij wordt bepaald, dat voor de ondergeschikte functien bij de militaire hospitalen, behalve gewezen of gepensioneerde militairen, ook onderofficieren, korporaals en soldaten van het leger tijdelijk kunnen worden in dienst gesteld, onder genot eener dagelijksche toelage uit de hospitaalfondsen van 20 cents voor ieder onderofficier, 15 cents voor ieder korporaal en 10 cents voor ieder soldaat, alles zonder de voeding van het hospitaal.

Geene onderofficieren, korporaals en soldaten van het leger, bij de militaire hospitalen, mogen intusschen worden geëmploijeerd, dan nadat daartoe door den toezienden chef over het betrokken zieken-etablissement de magtiging van den Minister zal zijn gevraagd.

Bij onderscheidene beschikkingen van den Minister van Justitie hebben bij het personeel der Rijksveldwacht onderscheidene veranderingen en benoemingen plaats gehad, o. a. zijn benoemd acht nieuwe Rijksveldwachters der 3de klasse en negen Rijksveldwachters (opzieners der jagt en visscherij.)

De procureur-generaal, waarnemend directeur van Rijks-politie in Limburg, heeft berigt dat, naar aanleiding van Zr. Ms. appointement en de beschikking van den Minister van Justitie, aan zekeren Pierre Joseph Coymans, koopman, Belgisch onderdaan, verblijf houdende te Maastricht, de toestemming is geweigerd om zijne woonplaats binnen het Koningrijk te vestigen.

Heden is van de reede van Hellevoetsluis naar zee vertrokken Zr. Ms. schroefstoomschip Cornelis Dirks, onder bevel van den luitenant ter zee der 1ste klasse J. F. Koopman, bestemd naar de Westkust van Afrika en de Oostkust van Zuid-Amerika.

Zr. Ms. schroefstoomschip Citadel van Antwerpen, onder bevel van den kapitein-luit. ter zee G. P. J. Mossel, is heden van de reede van Texel naar zee vertrokken, ter opvolging zijner bestemming naar Oost-Indië.

De état-major aan boord van Zr. Ms. korvet Juno, die mede uit het Nieuwe Diep naar Oost-Indië zal zeilen, is zamengesteld als volgt: kapt.-luit. t. z. R. C. Sloos, komm.; J. A. v. d. Muelen, luit. t. z. 1ste kl. 1ste offic.; luit. t. z 1ste kl. jhr. J. C. Clifford Cocq v. Breugel; luit. 2de kl. J. J. Stolz v. d. Sloot, J. Sandt van Nooten, G. M. Schuurman; adelb. 1ste kl. J. A. de Gelder, J. K. van Kerkwijk, F. J. P. M. Mulder, jhr. W. van Hogendorp, W. Arriens, O. M. de Munnick; offic. van gez. 2de kl. M. F. Mandew; offic. van gez. 3de kl. F. X. J. Opdorp; offic. van adm. G. H. Verboon; W. F. E. le Rutte; adj. F. E. A. Kaneel; klerken: P. F. van Wage, F. W. L. A. Hirschmann, L. F. E. Seelking, M. D. L. Hertzveld, J. A. Kruyt, J. M. A. van Roggen, F. Bamberg.

Wij hebben vermeend, onzen lezers geene ondienst te doen met de mededeeling van het volgende uittreksel uit een bij ons ontvangen brief.

Sedert eenigen tijd is het observatorium te Leyden door den telegraafdraad verbonden met de drie zeeplaatsen Willemsoord, Hellevoetsluis en Vlissingen, en wel meer bepaald met de localen, alwaar de inrigting is tot het aangeven van den middelbaren tijd, ten dienste van oorlog- en koopvaardijschepen, ter regeling hunner tijdmeters.

Die inrigting bestaat in een' mast of paal, boven een der landsgebouwen opgerigt en daardoor, zooveel doenlijk, op de reede en in de haven zigtbaar. Aan het boveneinde van dien paal zijn vier schermen bevestigd, welke in den regel horizontaal liggen en bijgevolg nagenoeg onzigtbaar. Vijf minuten vóór den middag, worden door een eenvoudig toestel die schermen verticaal gezet en daardoor van alle zijden zigtbaar, terwijl op het juiste oogenblik van den middelbaren middag dier zeeplaats, de schermen plotseling in hunnen horizontalen stand worden teruggebragt.

Deze inrigting bestond reeds sedert eenige jaren, doch dikwijls, en voornamelijk gedurende den winter, was het schier niet doenlijk, op de zeeplaatsen zelve waarnemingen tot tijdsbepaling met eenigen graad van naauwkeurigheid te doen, en men was wel verpligt, dagen, soms weken, op de uurwerken te vertrouwen, zonder in staat te zijn, deze behoorlijk te kunnen controleren. Daardoor werden dikwijls onwillekeurig minder juiste opgaven gedaan, die voor den zeeman, die er op vertrouwde, nadeelige gevolgen zouden kunnen hebben.

Op eene goed ingerigte sterrewacht is één enkel helder half uur in den nacht voldoende, om eene zeer naauwkeurige tijdsbepaling te verkrijgen, en hoe moeijelijk dit toch ook in onze streken kan zijn, om dat gewenschte half uur te verkrijgen, zoo zijn de kansen daartoe zooveel grooter en is de graad van naauwkeurigheid, die bereikt wordt, voldoende.

Twee keer 's weeks, of zooveel meer als zulks noodig wordt geoordeeld, stelt men 's avonds na tien ure, wanneer op die plaatsen de telegrafische gemeenschap voor het publiek gesloten is, die verbinding daar met de onderscheidene observatoriums, en opmerkelijk is het, dat dan de tikken van het uurwerk, te Leyden waargenomen, gelijktijdig te Willemsoord, Hellevoetsluis en Vlissingen worden hoorbaar gemaak. De gewone seinen worden aan de maritime directien, zonder eenige moeite, met eene zekerheid van twee tiende gedeelten eener seconde waargenomen.

Ontegenzeggelijk zijn deze seinen voor de Marine en voor den handel van groot belang: door dezelve verkrijgt men den waarborg, van met goed geregelde tijdmeters naar zee te kunnen vertrekken, welke gebezigd worden tot bepaling der geographische lengte op zee.

Doch het nut, door dit gebruik van den telegraafdraad verkregen, wordt nog verhoogd, wanneer men bedenkt, dat deze seinen ook kunnen worden opgevangen ter regeling der uurwerken, langs telegraaflijnen in gebruik. Dit geschiedt reeds te Amsterdam, waar ook de tijdmetersmakers er nut van trekken voor het onderzoek hunner uurwerken. Men vertrouwt, dat er spoedig van gebruik zal gemaakt worden, tot eene juistere aanwijzing van den tijd, door openbare uurwerken aangegeven.

De reeds nu gunstig verkregene uitkomsten, om den electro-magnetischen telegraaf tot het overbrengen van den juisten tijd naar onze zeehavens te bezigen, heeft men grootendeels te danken aan den ijver en de kunde van onzen hooggeschatten hoogleeraar Kaiser.

(*D. v. Z. H. & 's Gr.*)

Beroepen bij de Hervormde gemeente: te Sluis in Zeeuwsch-Vlaanderen ds. J. J. Gobius du Sart, pred. te Bleskensgraaf; — te Loon-op-Zand (15de beroep) ds. J. Santee Nieweg, pred. te Feerwerd.

Aangenomen: het beroep naar de Hervormde gemeente te Sneek door ds. P. van Limmik, pred. te Zaandijk.

Wegens het bedanken van ds. Westhoff te Middelburg, heeft de kerkeraad der Evangelisch Luthersche gemeente te Leyden op nieuw eene nominatie van predikanten gemaakt, waarop, buiten de vijf vroeger genomineerden, geplaatst zijn de weleerw. heeren H. Heijen, pred. te Maastricht, en W. F. Loman, pred. te Vlissingen.

— In de avondzitting van den gemeenteraad te Schiedam van den 25sten jl. is besloten om de commissie voor de belastingen uit te noodigen, zoo spoedig mogelijk, aan den raad voorstellen in te leveren, strekkende, om het verbroken evenwigt tusschen de gemeente ontvangsten en uitgaven te herstellen.

Om het hooge belang der zaak en ten einde gezegde commissie zooveel mogelijk voor — en in te lichten, heeft men besloten de leden van den raad in 3 sectien te verdeelen, iedere sectie voorgezeten door den Burgemeester of een der Wethouders, in welke sectien men deze belangrijke aangelegenheid zal bespreken, terwijl het verslag, van het in iedere sectie behandelde, aan de commissie voor de belastingen zal worden medegedeeld, ten einde zij, bij het overigens *zelfstandig* ontwerpen harer plannen, daarop zoodanig regard zal kunnen slaan, als haar zal toeschijnen noodig en nuttig te zijn.

In dezelfde raadsvergadering, heeft de raad als zijn gevoelen uitgesproken, dat de naauwkeurige handhaving der plaatselijke politie-verordeningen te wenschen overlaat en besloten den heer commissaris van politie uit te noodigen aan den raad voor 1° januarij 1860 zoodanige voorstellen te doen, als hij commissaris zal vermeenen dat noodig zouden zijn ter bereiking van een beter toezigt.

Volgens de laatste (officieele) opgave waren er in Schiedam op 21 october jl. in behandeling 10 cholera lijders. Tot 28 october jl. was er bijgekomen 1, waren hersteld 8, overleden 3, en in behandeling gebleven geene.

— Uit Brielle wordt ons heden van goederhand gemeld dat de redding der bemanning van het bij den Hoek van Holland gestrande brikschip Lily Dale uitsluitend geschied is door den varensgezel Pieter Weltevreden, die zich daarbij zeer manmoedig heeft gedragen, en aan wien die bemanning haar leven naast God te danken heeft.

— Naar men ons verzekert, heeft de heer L. Scheurkogel, benoemd tot Hoofdonderwijzer te Oud- en Nieuw Mathenesse, doch welke benoeming later weder door den Raad dier gemeente is ingetrokken, van den Commissaris des Konings mededeeling ontvangen, dat op dat laatste besluit van den Raad *niet* kan teruggekomen worden, en de Raad volkomen bevoegd was te handelen zoo als hij gehandeld heeft.

Door deze decisie is dus voor goed geantwoord op al de aanmerkingen, in der tijd tegen de benoeming van den Heer Weyma ingebragt, en die, zoo als zoo juist door den Gemeente Secretaris bij de inwijding der school gezegd werd, „alléén aan *onkunde* moesten worden toegeschreven."

De nieuwe school en de nieuwe hoofdonderwijzer voldoen uitmuntend, zoodat men met den Heer Schoolopziener Heringa, in zijne hoogst belangrijke rede, derzelfder gelegenheid uitgesproken, „het plaatselijk bestuur van Oud- en Nieuw Mathenesse geluk mag wenschen met den uitslag van zijn streven om het goede te bevorderen."

— De heer Viruly Verbrugge te Gorinchem is met 245 stemmen tot lid der Provinciale Staten van Zuidholland verkozen, tegen 121 stemmen, die op den heer Pompe te Heukelom waren uitgebragt.

— De tentoonstelling van schilderijen enz. in de kunstzalen der Maatschappij Arti & Amicitiae te Amsterdam, is weder met verscheidene, waaronder zeer belangrijke, kunstwerken verrijkt. Voor de verloting, die na afloop der tentoonstelling zal plaats hebben, zijn weder aangekocht schilderijen van Bombled, Hein J. Burgers, A. Hulk, D. F. Jamin, Mari ten Kate, D. van der Kellen Jr., P. R. F. Kluyver, H. D. Kruseman van Etten, Louis Meijer, W. Roelofs, J. A. Ruit, H. A. van Trigt, W. Verschuur, Jan Weisenbruch en B. Wijnveldt Jr., zoodat tot nu toe in het geheel zijn aangekocht 27 schilderijen en 8 teekeningen; zijnde de onafgewerkte proefdruk van de gravure door J. Ed. Taurel, naar de schilderij van J. Israëls, welke aan de aandeelhouders in de verloting als niet-prijs zal worden uitgereikt, mede aldaar tentoongesteld.

— Op 17 october jl. is op de Noorderhaaks gestrand de Engelsche sloep Scotia, kapitein G. Stephen, geladen met haring. Na het bergen, zooveel mogelijk, en te Helder aanbrengen der lading en tuigaadje van de gestrande sloep, worden alsnog vermist: ruim 100 heele en halve vaten pekelharing, eenige scheepsgoederen enz. Van dat vermiste kan een gedeelte aan stukken geslagen, weggespoeld of op eenige andere wijze verloren geraakt zijn, doch het vermoeden bestaat, dat een groot gedeelte door van elders gekomen ongenoode bergers vervoerd en ontvreemd is; zijnde bereids te Broekerhaven door de Rijksveldwacht van Hoorn 5 vaten haring aangehouden in het bezit van een Urker visscher.

— Men verneemt dat de heer P. Q. Brondgeest, medicinæ doctorandus, bij besluit van curatoren der Utrechtsche Hoogeschool tot adsistent van het physiologisch laboratorium benoemd is.

— Een jong mensch van 28 jaren, te Slagharen, prov. Overijssel, woonachtig, die aan vallende ziekte leed, kreeg, terwijl hij zich alleen te huis bevond, dezer dagen een toeval, waardoor hij in het vuur viel en letterlijk verbrandde.

— Door het bestuur der Twentsche Vereeniging tot bevordering van nijverheid en handel is een adres aan Z. M. den Koning gerigt, waarin het de oprigting verzoekt van eene industrie- en handwerkschool in Twenthe, waarvan de kosten voor het grootste deel door den Staat zouden worden gedragen.

— Uit Leeuwarden wordt gemeld dat de Regering, na rijpe overweging van hetgeen ten aanzien van de bijdragen der provinciën en gemeenten ten behoeve van den aanleg van spoorwegen bij herhaling is in het midden gebragt, en bij de bedenkingen, die later dienaangaande zijn gerezen, tot het besluit is gekomen, de provinciën en gemeenten in het noorden des Rijks te ontslaan van de verpligtingen, die zij, op hare uitnoodiging, ter zake van de spoorwegen op zich hadden genomen.

— Te Makkinga, prov. Friesland, heeft zich een Departement der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen gevestigd, hetwelk aanvankelijk 20 leden telt.

— Aan een schrijven van Zr. Ms. Consul-Generaal te Genua, van den 20sten october jl., wordt het volgende ontleend:

„De aandacht verdient gevestigd te worden op eene omstandigheid, die zich alhier sedert eenigen tijd verscheiden malen heeft voorgedaan, en waardoor vele schepen, hoewel tot dus verre geene Nederlandsche, niet geringe schade hebben geleden.

„Gedurende den laatsten oorlog in Italië zijn namelijk vele schepen uit Engeland met steenkolen naar deze haven bevracht geworden, tot buitengewoon hooge vrachten. Die schepen werden echter meestal *aan order en niet aan een bepaald huis* afgeladen, terwijl de chartepartijen de conditie bevatten „dat „het schip, eenmaal van de afladingsplaats vertrokken, „de schipper in geen geval aanspraak of verhaal „tegen den aflader kon doen gelden."

„Na het sluiten der vredes-praeliminairen te Villafranca daalden de vrachten in dezelfde mate als zij vroeger waren gerezen, en zulks bragt hier eene

zoodanige daling in de prijzen der steenkolen te weeg, dat die prijzen in verre na niet toereikend waren om de bedongen vracht te dekken. — De lading slechts *aan order* zijnde, kwam er dan ook niemand als ontvanger opdagen en de kapitein was verpligt om door tusschenkomst van het tribunaal van koophandel tot den publieken verkoop der lading over te gaan, om ten minste gedeeltelijk zijne vrachtpenningen te beuren. — Een middel tot voorkoming van deze onregelmatigheden zoude zijn, dat de schippers zich in Engeland steeds een goed gedeelte hunner vracht op rekening lieten voorschieten. want de boven vermelde conditie van niet-aansprakelijkheid van den aflader zal voortaan waarschijnlijk moeijelijk te vermijden zijn."

— Uit een berigt van Zr. Ms. gezantschap te Athene wordt het volgende ontleend.

De opbrengst van de amaril van Naxos is ten allen tijde eene bron van inkomsten voor het Grieksche Gouvernement geweest. Dat artikel werd gemeenlijk verkocht tegen 6 a 10 drachmen per quintaal van 44 okas. Bij de laatste openbare veiling was de prijs tot 13 drachmen opgedreven door een te Smyrna gevestigd Engelsch huis. hetwelk zich tevens verbonden had om jaarlijks 40.000 quintalen te nemen. Dit huis heeft echter daarmede slechte zaken gedaan en zijne verbindtenis niet kunnen gestand doen. Sedert zijn er op Naxos en Paros nieuwe amarilgroeven geopend en wel op gronden, die aan particulieren toebehooren; daaruit zijn met het Gouvernement, hetwelk zijn monopolie wilde handhaven, processen ontstaan, die door de regtbanken tegen het Gouvernement beslist zijn; welk een en ander ten gevolge heeft gehad dat sedert drie jaren geen amaril is uitgevoerd geworden. Alsnu is den 2 september eene wet uitgevaardigd, bepalende: 1°, dat de amaril afkomstig van Naxos en van alle andere Staatseigendommen uitsluitend voor rekening van den Staat verkocht zal worden tegen eenen bij Koninklijk besluit te bepalen prijs; 2°, dat van de amaril, afkomstig uit groeven die aan particulieren toebehooren, een uitvoerregt van 5 drachmen per quintaal zal worden geheven, en 3°, dat clandestine uitvoer en vervoer van amaril overeenkomstig de wetten op de contrebande gestraft zullen worden.

Bij een Koninklijk besluit van 2 september is de hoeveelheid amaril die tot den 30 april 1860 door den Staat verkocht mag worden, bepaald op uiterlijk 25.000 quintalen, terwijl de Minister van finantiën bekend gemaakt heeft dat den 1 october de daartoe betrekkelijke inschrijvingsbiljetten zullen moeten ingediend worden, waarna de verkoopprijs zal worden vastgesteld.

Burgerlijke Stand.

ROTTERDAM den 28 October.

OVERLEDEN: M. Berman, d., 3 j. — A. N. Peters, d., 7 m. — G. Hollemans, wed. A. de Vogel, 82 j. — J. N. Rutgens, z., 7 j. — A. Overgaauw, wed. A. Lambert, 76 j. — M. Lommen van Lil, jm., 20 j. — C. van der Tak, jd., 39 j. — C. Tuiten, d., 3 m. — A. Martveldt, jd., 55 j. — J. A. Vermaat, d., 7 m. — A. E. Tertoolen, d., 2 j. — A. van Kesteren, wed. G. Ligthart, 77 j. — K. M. van de Polder, z., 4 m.

BEVALLEN: P. H. E. Pierson, geb. Gildemeester, d. — M. H. Blauw, geb. Oost, d. — J. G. Rijnooy, geb. de Bruin, d. — W. Glimmerveen, geb. van Bommel, z. — M. van der Voort, geb. Scheffer, z. — S. J. M. Lormier, geb. Boot, d. — N. Olman, geb. Lansberg, z. — A. M. de Groot, geb. van Staveren, d.

OPENBARE VRIJWILLIGE VERKOOPING,
in het Gemeentehuis van Kralingen,
Vrijdag den 28 *October:*

Een stuk Weiland, aan den Hoogen Zeedijk, nabij het Kralingsche Veer, gem. Kralingen. In trekgeld *f* 3300, daarboven *f* 360, verkocht.

In lading liggende Schepen.

Te Rotterdam.

BATAVIA en SOERABAIJA, het Ned. gekoperd Barkschip Graafstroom, kapit. G. H. Ruhaak. Adres bij Kuyper van Dam & Smeer en Hudig & Blokhuyzen, alhier, en de Coningh & Co., te Amsterdam.

BATAVIA, het Nederl. Barkschip Patriarch Samhiri, kapit. G. G. Lion. Adres bij Hudig & Blokhuyzen en Kuyper, van Dam & Smeer.

BATAVIA, het Nederl. Campagne-Fregatschip Medea, kapit. J. Lourens. Adres bij Kuyper, van Dam en Smeer en Hudig & Blokhuyzen.

BATAVIA, het Nederlandsch Campagne-Fregatschip Jason, kapit. J. H. Lammerts van Bueren. Adres bij Kuyper, van Dam & Smeer en Hudig & Blokhuyzen.

BATAVIA en SOERABAIJA, het Ned. Clipper-Barkschip Jhr. Mr. van de Wall van Puttershoek, kapitein K. F. Lammerts. Adres bij Hudig & Pieters, alhier, en D. van Wageningen, te Dordrecht.

BOSTON, het Ned. Brikschip Minerva, kapit. G. F. van Ommeren, om in den loop dezer maand te vertrekken. Adres bij Hudig & Blokhuyzen en Ph. van Ommeren.

BOSTON, het Nederl. Brikschip Vasco de Gama, kapit. H. B. de Groot. Adres bij Hudig & Blokhuyzen.

KANAGAWA, bij JEDDO (JAPAN) via BATAVIA, mede voor Passagiers, waartoe hetzelve uitmuntend is ingerigt, het extra snelzeilend Nederlandsch gekoperd Barkschip Krimpen aan de Lek, kapit. W. Ouwehand, om in het begin van de maand November 1859 te vertrekken. Adres bij den Reeder Murk Lels. te Alblasserdam, en bij de Cargadoors Kuyper, van Dam & Smeer, te Rotterdam, en de Coningh & Co., te Amsterdam.

MELBOURNE, het Ned. Barkschip Schoonderloo, kapit. D. Kruyt; vertrekt 25 October. Adres bij W. Ruys J. Dz. en Hudig & Pieters, te Rotterdam, en de Vries & Co., te Amsterdam, of bij de Bevrachters Dörschlag en Gerbaulet.

MELBOURNE, het Ned. Barkschip Vrede, kapit. J. L. ter Bruggen; vertrekt 15 November. Adres bij W. Ruys J. Dz. en Hudig & Pieters, te Rotterdam, en de Vries & Co., te Amsterdam, of bij de Bevrachters Dörschlag & Gerbaulet.

NAPELS, het Napolitaansch Brikschip Margherita, kapit. G. Cañero. Adres bij van den Bey & Co. en Hudig & Pieters.

NEW-YORK, het Amerik. Fregatschip Wabamo, kapit. L. F. Doty. Adres bij Wambersie & Zoon.

NEW-YORK, het Bremer Fregatschip Johannes, kapit. D. von Fritzen. Adres bij Wambersie & Zoon.

NEW-YORK, het Amerik. Fregatschip Seth Sprague, kapit. J. M. Gillespie. Adres bij Wambersie & Zoon.

ROSARIO, het gezinkt Hanoversch Brikschip Augusta, kapit. J. van Veen. Adres bij Kuyper, van Dam & Smeer.

SOERABAIJA en MACASSAR, het Ned. Schoenerschip Adriana Jacoba, kapit. Blekkingh. Adres bij de Reeders 't Hoen, Hudig en Co. en de Cargadoors Hudig & Pieters.

SOERABAIJA, het Barkschip Kinderdijk, kapitein D. Zwanenburg. Adres bij Kuyper, van Dam & Smeer en Hudig & Blokhuyzen, en te Amsterdam bij de Coningh & Co.

TRIEST, het Ned. Schoenerschip Veendam, kapit. B. A. Hazewinkel. Adres bij Kuyper, van Dam en Smeer.

VALPARAISO, het extra snelzeilend Nederlandsch gekoperd driemast Schoenerschip Julia, kapit. A. van der Kolf, om ten spoedigste te vertrekken. Adres ten Kantore van Kuyper, van Dam & Smeer.

Te Amsterdam:

SYDNEY, de Nederl. Clipper-Bark Amazone, kapit. J. Abbink; vertrekt 31 October. Adres bij W. Ruys J. Dz. en Hudig & Pieters, te Rotterdam, en de Vries & Co., te Amsterdam, of bij de Bevrachters Dörschlag & Gerbaulet.

Cargalijsten.

Rotterdam.

LONDEN, Cologne, J. Ryan. — 33 pakk. Koopmans., van der Kun en van Schelle; 13 b. Vellen, Carp en Ketelaar; 3 v. Rum, Boomer en Co.; 27 pakk. Koopm., Diverse; 100 natte Huiden, Order.

Amsterdam.

MARSEILLE en MALAGA, Willem III (st.) — 160 z. Anijszaad, 50 k. Vijgen, 120 k. Rozijn en 2 v. Amandelen, Victor; 3 v. dito en 1 v. Capres, Alberdingk Thijm; 10 b. Amandelen en 30 z. Koopm., F. J. Wierdels; 105 b. Haar, H. F. G. Kratzenstein; 3999 Huiden, Kreglinger en Co.; 57 v. Tabak, 7 v. Amandelen, 2 v. Capres, 6 f. Wijn, 15 k. Drop, 6 v. Rocou, 19 z. Anijszaad, 2 v. Tournesol, 20 b. Zaad, 300 k. Vijgen, 95 v. Rozijn en 67 k. Koopm., Order. Voor Rotterdam: 2 v. en 1 b. Amandelen, 1 f. Olie, Order. Voor Petersburg: 16 k. Immortellen, 99 v. Garancine, 184 v. Capres, 18 b. Amandelen, 20 v. Olijven, 388 v. Druiven en 10 k. Koopm., Order. Voor Kopenhagen: 6 v. Capres, 1 k. Zeep, 1 k. Rozenolie, 100 v. Rozijn, 30 v. Vijgen en 40/4 k. Citroenen, Order. Voor Hamburg: 3 f. Olie, 4 k. Pruimen en 4 v. Amandelen, Order. Voor Stettin: 95 b. Zaad, Order. Voor Londen: 26 v. en 3 z. Koopm., Order. Voor Antwerpen: 15 b. Zaad, 21 b. Amandelen, 36 b. Zoethout en 82 b. Haar, Order.

SANTOS, Emil, Appelberg. — 3500 balen Koffij, Kreglinger en Co.

Prijzen der Buitenl. Coupons

en UITGELOTE OBLIGATIEN.

AMSTERDAM den 27 October.

Metalliek	*f* 23.15	Sp. Piasters	*f* —.
idem Nationale	- —.—	„ Coup. per fr.	- —.
Napelsche	- —.—.	Hamb. Russen	- 32½.
Div. Eng. in £	- 11.60.	Russ. in Zilv. R.	- 33¼.
Eng. Russen	- —.—.	Poolsche in fl.	- 26½.
Fransche	- 55¼.	Coup. Port. 1 Jan. 1848 per £ 2.	- —.—
Belgische	- 55¾.	Papier Roeb.	- —.—
Pruissische	- 35.		

Speciekoers.

AMSTERDAM den 27 October.

Gouden Specien per Stuk.

Nieuwe Dukaten	*f* —	a *f* —
Oude gerande dito	- 5.50	„ - 5.60
Tien Gulden Stukken	- 9.60	„ - 9.70
Dito Eng. Souvereigns	-11.65	„ -11.75
Dito Pistolen	- 9.55	„ - 9.65
Nieuwe Louis-d'Or		
Stukken van 20 francs	- 9.25	„ - 9.35
Baren Goud en Specien	- 9½ a	„ -10½ {pc. a *f* 1442.60 per N. ℔ fijn

Zilveren Specien per Stuk.

Pilaren Piasters	*f* 2.55	a *f* 2.60.
Fransche Kroonen	- 2.70	„ - 2.75.
Stukken van 5 francs	- 2.33	„ - 2.36.
Brabantsche Kroonen	- 2.65	„ - 2.70.
Pruissische Daalders	- 1.75	„ - 1.78.

Zilveren Specien per Ned. ℔ Fijn.

Fijne Drittels	*f*	a *f*
„ Bar. 1000/1000	950. -	„ -
Zilver van 900 a 850.	- 104.20	„ *f* 105.
dito „ 800 - 700.		
dito „ 600 - 500.		
dito „ 400 - 300.		

Officiële Wisselkoersen.

ROTTERDAM 28 Oct.

2 maanden.		Kort.
Londen	11.63½	11.67½
d.° 3/m.	11.60	—
Parijs	55⅜	55¾
d.° 3/m.	55 3/16	—
Bordeaux.	55⅛	55½
Genua	45¼	—
Livorno	38½	-
Napels	78½	—
Petersb.	165	—
Hamburg.	35⅛	35 3/16
d.° 3/m.	35 1/16	—
Antwerp.	—	1½ v
6 weken.		**Kort.**
Frankfort	99¾	—
Augsburg	99	—
Weenen	93½	—
Triest	90⅝	—

Disconto 3 en 3½ pc.

AMSTERDAM 28 Oct.

2 maanden			zigt	
Londen	11.62½	p	11.67½	p
Parijs	55 7/16	g	55¾	p
Bordeaux.	55	g	—	g
d.° ½ m.	55⅜	g	—	g
Genua	45½	g	—	g
Livorno	38½	g	—	g
Napels	78½	g	—	g
Hamburg.	35⅛	g	35¼	g
3 maanden.			**Zigt.**	
Madrid	241	g	—	g
Cadix	243	g	—	g
Sevilië	240	g	—	g
Bilbao	240	g	—	g
Lissabon	40⅝	g	—	g
Porto	40¼	g	—	g
Petersb.	165	g	—	g
6 weken.			**Zigt**	
Weenen	91	g	—	g
Augsburg	99	g	—	g
Frankfort.	99¾	g	—	g

Rotterdam ⅛.

Beurstijdingen.

ROTTERDAM den 28 October.

		l. k.	h. k.	gebl. k.
Nederl.	Werk. Schuld 2½ pCt.	63⅞		
„	dito dito 4 „	96¾		
Spanje	Binnenl. a 6/m. 3 „	40 15/16		
Portugal,	Obl. 1856 7/9. 3 „	42⅛		
Rusland,	bij *Stieglitz* .. 4 „	81⅛		
„	bij Stiegl. 1854 4 „	90¼		
„	dito dito 1855 5 „	99⅛		
Oostenr.,	Obl. in Metal. 2½ „	27¾		
„	dito N. te Ams. 5 „	70¾		
„	dito Nat. Met. 5 „	55¾	56⅛	55⅞
Venez.	Oblig. 1½ „	13⅝		
Grenada,	Obligatien 3¾ „	15		

De handel toonde heden slechts eenige levendigheid in Oostenrijksche fondsen, welke in flaauwe stemming verkeerden, terwijl overigens de beurs geene variatie van belang opleverde.

Het Commité de Effectenhandelaren,
H. A. MARCELIS, Secretaris.

Laatste prijzen ten 3 ure: Spanje, Obligatien binnenlandsche a 6/m., 3 pc., 40¾. Portugal, Obligatien, 1856/59 3 pc., 42⅛, 42 3/16, 42⅛. Rusland, Spoorweg-Aandeelen *f* 220, *f* 220¼. Oostenrijk, Metalliek, 2½ pc., 27⅜; dito Oude, 5 pc., 51⅛, 51⅜, 51⅛; dito Nationale, 5 pc., 55 11/16, 55 13/16, 55 11/16. Venezuela, Obligatien, 3 pc., 25⅞.

AMSTERDAM den 28 October.

		l. k.	h. k.	gebl. k.
Nederl.	Werk. Schuld 2½ pCt.	63¾	64	63 13/16
„	dito dito 3 „	75⅞		
„	dito dito 4 „	96 11/16	96¾	
„	Amort-Synd. 3½ „			
„	Handel-Maats. 4½ „			
„	O. I. Leening 4 „			
„	Leen. Holl. Sp. „			
„	Rijn-Spoorw. 4½ „	101½		
„	Maats. v. Weld. 4 „			
België,	Cert. *Rothsch.* 2½ „			
Frankrijk,	Certificaten 3 „			
Spanje,	Buitenlands. 1¾ „	31⅜	31⅝	31 9/16
„	dito 3 „			
„	Binn. a *f* 6000 3 „	40 9/16	41⅛	40 15/16
„	Amort. Schuld	10¼		
„	Bew. v. Coup.	4¼		
Portugal,	Oblig. 3 pCt.	43⅜	43½	
„	dito 1856 57 .. 3 „	42 1/16	42⅛	42⅛
„	dito Uitgest.			
Rusland,	Obl. *Hope en C.* 5 „	103⅛		
„	dito 1828 29 .. 5 „	101½		
„	Cert. 1831 33 .. 5 „	84⅞	85	84⅜
„	dito 1840 .. 4 „	81⅛	81¼	81⅛
„	dito *Stieglitz* .. 4 „			
„	dito d.° Nieuwe 5 „	90¼	90⅜	
„	dito d.° 1855 N. 5 „	99⅛	99¼	
„	dito te Londen 5 „			
„	dito v. Assign. 6 „	62		
„	Inschr. dito .. 6 „			
Polen,	Aand. 1835 *f*	157¼		
„	Obligatien 4 pCt.	77½		
Pruissen,	Oblig. 4½ „	101¼		
„	Aand. 3½ „	201		
Oostenr.,	Obl. *Goll en C.* 5 „			
„	dito dito 4 „			
„	dito Met. Oude 5 „	51	51 9/16	51½
„	dito N. te Ams. 5 „	70¾	70⅞	
„	dito Nat. Met. 5 „	55⅝	56¼	56¼
„	dito Metal. 2½ „	27⅛	27⅜	27¼
„	Wen. Ad. f 250 4 „			
Brazilië,	1824, £ 100, 5 „	99¾		
Equador,	£ 100 1 „	14¾		
Venez.	Obligatien 3 „	26⅛	26⅜	26⅜
„	Uitgestelde 1½ „	13⅞		
Grenada,	Obligatien 3¾ „	15		
„	Uitgestelde	4⅞	4 15/16	
Mexico,	Obligatien 3 „	20¼		
Illinois	7 „	80½		

Rusland, Spoorw. Actien, volgef., 5 pc., 220½, 220¾. Fr. Oostenr Spoorw. Obl., bij Hope, 3 pc., *f* 120. Brazilië, 1858, 4½ pc., 90⅞. Phil.-d., bij Hope & Co., Lr. A, *f* 95. dito Lr. B, *f* 99¾. Griekenland, 5 pc., 3 5/16.

Beleening 3 pc., Prolongatie 3 pc., Disconto 3 pc.

Hollandsche fondsen bij geringe affaire iets lager

Van Buitenlandsche waren de meeste zeer gedrukt. Bij vrij levendigen handel in Oostenrijksche waren deze iets aangenamer. Spaansche lager, maar ten slotte herstelden zij zich weder eenigzins.

Laatste prijzen ten 5 ure: Holland, 2½ pc., 63⅞. Spanje, 1¾ pc., 31 9/16; dito Binnenl. 3 pc., 40 15/16. Oostenrijk, Metall., 5 pc., 51 7/16; id m Nat., 5 pc., 56 1/16.

LONDEN den 27 October.

3 pc. Cons. cont.	95¾ a 95⅞		3 pc. Peru	70	a	71
id. id. op tijd	95¾ - 95⅞		4½ pc. id. Urib.	82	-	84
5 pc. Oostenrijk	78 - 80		id. te New-Y.	82	-	83
4½ pc. België	98 - 100		3 pc. Portugal.	45½	-	46½
5 pc. Braz. 1824	100 - 102		5 pc. Rusland.	109	-	111
id. 1829 39	— - —		4½ pc. idem	98	-	100
id. 4½ pc. 1852	95 - 96		3 pc. Spanje	44½	-	45½
idem 1858	95 - 96		1¾ pc. idem	32½	-	33
6 pc. Buen.-Ayr	78 - 80		idem Amort.	10½	-	11½
6 pc. Chili	102 - 103		id. Cert. Coup.	4¼	-	4¾
3 pc. idem	72 - 76		5 pc. Sardinië.	86	-	87
5 pc. Denemark	98 - 102		6 pc. Turkije	77½	-	78½
3 pc. idem	85 - 87		idem Nieuwe	66½	-	67½
2½ pc. Holland.	65½ - 66½		4 pc. idem	103	-	103½
4 pc. idem	99 - 101		3 pc. Venezuela	27	-	28½
Ecuador	15½ - 16½		idem Uitgest.	14	-	15
id. Land-warr.	3½ - 4½		Wissel Amst. krt.	11.14	a	15.
3¼ pc. Grenada.	17 - 18		idem 3 m.	11.16½		16½.
id. Uitgestelde	5 - 5½		id. Rott. 3 m.	11.16¼	-	16½.
3 pc. Mexico.	22½ - 22		id. Parijs kort	25. 7½	-	15.
4½ pc. Peru	90½ - 91½		idem 3 m.	25.32½		37½.

Binnenlandsche zoowel als buitenl. fondsen waren heden zeer gedrukt met weinig handel, voornamelijk ten gevolge van de ongunstige geruchten omtrent de politieke omstandigheden in Europa.

Scheepstijdingen.

Brouwersh. *Vertr.* 28 oct. *Alexandrine*, Titcomb, Hellevoet (Z. — Z. Z. W.)

Hellevoet. *Aang.* 28 oct. *Otter* (st.), Newc. *Mary*, Squibb, dito *Lady Mary*, Waters, dito *Echo*, Mordey, dito *Grace*, Richmond, dito *Isabella*, Bastard, Liverp. *Léontine Emma*, Chapron, Camillas *Eliza Hanson*, Kendale, Boness

Vertrokken. 28 *Harmonie*, Bakker, Grimsby *Klaartje*, de Ruiter, Sunderland Z. M. schroefst. *Cornelis Dirks*, komm. Koopman, Falmouth *Argo*, Larsen, Drammen *Speculation*, Nielsen, dito *Admiral*, Wieting, Liverpool (Z. W. — Z. Z. W.)

Brielle *Aangek.* 28 oct. *Cologne* (st), Londen *Fijenoord* (st.), dito *Rosa*, Besford, Newcastle

Vertrokken. 28 *Marco*, Richardson, Newhaven *Three Sisters*, Jenkins, Dublin *Katrina*, Ulrichs, Londen *Patras* (st.), dito *Ary Scheffer* (st.), Havre *Thecla*, Rasmussen, Ferdifjord

Eenige zeilen en touwwerk aangebragt van de *Lily Dale*. (Z. — Z. Z. W.)

Maassluis (Z W) *Vertr.* 28 oct. *Elizabeth & Jane*, Duncan, Sunderl. *Alert*, Schmidt, Hartlep. *Apollo*, Noack, avontuur *Elina & Anna*, Jensen, d.°

De gisteren vertr. schepen zijn buiten geankerd.

Amsterdam *Vertr.* 27 oct. *Stad Leeuwarden*, Dijk, Suriname

Texel (Z W — W) *Aang.* 27 oct. *Giovanni Battista*, Sivovich, Odessa *Lion* (st.), Londen *Diana* (st.), dito *Alert* (st.), Hull 28 *Emil*, Appelberg, Santos

Vertrokken. 27 *Ranger* (st.), Londen *Graaf v. Rechteren* (st.), Hull 28 Z. M. schroefstoomsch. *Citadel van Antwerpen*, k. Mossel, Oost-Indië

Vlie *Aangekomen* 25 oct. *Verwachting*, Ruiten, Boness *George V* (st.), Harburg

Vertrokken. 25 *Elise Mary*, Hansen, Engeland *Soeblomsten*, Holm, Bergen *Jörgen Olsen*, Nielsen, Mandahl *Onderneming*, Kooiman, Noorwegen *Victoria*, Löbnitz, avontuur *Confidence*, Lammert, d.° *Johanna*, Struving, dito 26 *Zenith*, Booker, Sunderl. *Maria*, Jongebloed, St. Petersburg *Fortuna*, Erichsen, Christiania

—o—

Java *Aangekomen* vóór 7 sept. *Koerier*, Rotgans, Macao *Vijf Vrienden*, Johan, Rotterdam *Loevestein*, Vonck, Sydney (N.Z.W.) *Dirk Arnold*, de Veer, Melbourne *Helena Constantia*, Donema, Adelaide *Koophandel*, de Vries, Amoy

Kaap de G. Hoop TAFELBAAI. *Vertr.* 30 aug. *Maria Anna*, de Jong, Algoabaai

SIMONSBAAI *Aangek.* 29 aug. *Jan van Brakel*, de Roever, Algoabaai (repareert) 10 sept. *Amsterdam* (Ned. oorlog-stoomschip), k. Clarkson, Batavia (vertr. 18 n. Nederl.)

ALGOABAAI *Aang.* 18 aug. *Maria Johanna*, Geerling, Tafelbaai (vertr. 10 sept. n. Kaapstad) 6 sept. *Hendr. Albertina*, Pruim, Hamburg

Vertrokken. 21 aug. *Geert Herwig*, Pik, Nieuw-Zeeland

Odessa *Aang.* 15 oct. *Sieberlina*, Ringeling, Londen

Malaga *Uitgekl.* 11 oct. *Sperwer*, Lambach, Queenstown

Algesiras *Aangek.* 10 oct. *Felicitas*, Wildeboer, Trapani n. Amst. *Reyna*, de Jonge, Konstantinopel n. d.°

Cadix *Vertrokken* 18 oct. *Adrianus Johannes*, Addens, Rio-Grande

Palmboeuf *Vertr.* 25 oct. *Bellamy*, v. Driesten, Amsterdam

Queenstown *Aang.* 25 oct. *Annechina*, v. d. Wijk, Galatz *Jantje Nanninga*, Meihuizen, Alexandr.

Vertrokken. 24 *Johanna Brons*, Bouman, (v. Dariën) Londen

Liverpool *In lading* 25 oct. *Mary*, Bird, Dordt 26 *Dolphijn*, Hazewinkel, Rotterdam

Vertrokken. 25 *Engelina Petronella*, Kuiper, Antwerpen

Cardiff *Aangek.* 25 oct. *Marianne*, Vlas, Dublin

St. Michael's Mount *Van de reede vertr.* 24 oct. *Donna Johanna*, Borst, (v. Maroïm) Bristol

Deal *Binnengel.* 27 oct. *Henriette Alida*, de Vries, Groningen n. Glasgow

Londen *Uitgekl.* 25 oct. *Lambertha*, Karst, Riga *Albertina*, Zwaal, Gothenburg 26 *Josepha Louisa*, Muysson, Sydney

In lading. *Geerdina*, Nieboer, Livorno *Neelina Jeltina*, Kuipers, Triëst en Ancona

Gravesend *Aangek.* 27 oct. *Cornelia Berendina*, Pott, Rio-Grande

Yarmouth *Aangek.* 25 oct. *Fox*, King, Rott.

Grimsby *Aangek.* 26 oct. *Martin Luther*, Sharp, Rotterdam

Sunderland *Vertr.* 24 oct. *Agenoria*, Shaw, Rotterdam *Maria & Elizabeth*, Newton, dito

Shields *Aangek.* 24 oct. *Alberdina*, Deddes, Londen *Adolf Eduard*, Teensma, Sunderland

Vertrokken. 25 *Quebec Packet*, Schied.

Newcastle *Uitgekl.* 25 oct. *Albertina*, Olthoff, Triëst *Concordia*, Huizing, Malaga *Jantina Gesina*, Fijn, dito *Eendragt*, Kamminga, Stettin *Margaretha Augusta*, Jongman, Amst. *Sarah*, Purvis, Rott.

In lading. *Argo*, Brouwer, Malta en Konstantinopel

Charlestown *Aang.* 23 oct. *Catharina*, Drok, Leith (vertr. 25 n. Aarhuus)

Glasgow *Vertr.* 25 oct. *Maria*, Deuze, Berbice

Peterhead *Aangek.* 24 oct. *Cathar. Cornelia*, Marines, Findhorn

Hoekzijl *Aangek.* vóór 22 oct. *Harmina*, Wiarts, Rotterdam

Hamburg *Vertr.* 26 oct. *Gebroeders*, Tonkens, Harlingen *Feika Jantina*, Mulder, Antwerpen

Cuxhaven *Aangek.* 25 oct. *Sara*, Zeeman, Londen

Vertrokken. 26 *Voorwaarts*, Kerkstra, Melbourne

Dantzig *Aangek.* 23 oct. *Anna Martha*, Korfker, Amsterdam

Bolderaa *Vertr.* 20 oct. *Hunsingo*, Oostema, Bremen

Kroonstad *Vertr.* 17 oct. *Henderika*, Wegener, Oostzee *Wendelina*, Hilbrands, d.° *Sophia*, v. Laten, dito

Archangel *Uitgekl.* 6 oct. *Condor*, Voss, Amst.

Stockholm *Uitgekl.* 18 oct. *Carl August*, Tornquist, Rott. 19 *Goldhoorn*, Pott, Noordzee

Sandhamn *Aangek.* 21 oct. *Volontair* (st.), Amsterdam

Fredrikshavn *Binnengeloopen* 20 oct. *Vorwärts*, Rose, Randers n. Holland

Nyborg *Aang.* 22 oct. *Fossiena Siers.* Boiten, Flensburg

Kopenhagen *Aangek.* 27 oct. *Rembrandt*(s), Amst. (vertr. n. Koningsb.)

Elseneur *Aang.* 25 oct. *Egbertus*, Schrik. Nerva n. Purmerend *Elisabeth*, Naatje, dito n. dito

Gepasseerd. 24 *Alida*, Peper, Rostock n. Grangem. *Annegiena Elsiena*, Kuiper, Stettin n. Amst.

—o—

Rotterdam 28 oct. Volgens ontvangen berigt, is 12 augustus ll. te King George's Sound aangekomen het Ned. barkschip *Pieter Schoenmakers*, kap. J. J. van Varelen, v. Cardiff. Het schip had in de laatste dagen met veel stormen te kampen gehad, doch was in goeden staat gebleven.

Nieuwe Diep 27 oct. Volgens berigt van Texel, zijn aldaar gisteren middag drie lijken van schipbreukelingen aangespoeld, en aan de Heldersche kust is de kajuitskap van een kofschip opgevischt. — Het Eng. schip *Scotia*, onlangs op de Noorderhaaks gestrand, is gisteren, ten gevolge van het stormachtig weder, uit elkander geslagen en verdwenen; het was den vorigen dag in veiling, zoo als het daar lag, verkocht.

Lowestoffe 26 oct. De *Lord Douglas*, kapit. White, met ruw ijzer van Boness naar Dordrecht, is op Corton Beach gestrand en zal denkelijk geheel weg zijn; het volk is gered.

Yarmouth 26 oct. De sloep *James & Jessie*, kapit. Kissack. v. Gordon met haring n. Rotterdam, is alhier gestrand en verbrijzeld.

Hartlepool 26 oct. De stoomb. *Admiral Cator.* v. Rott. komende, in de haven van West Hartlepool gezonken, ligt met hoog tij geheel onder water. Heden is een gedeelte der lading geborgen.

Ramsgate 26 oct. Binnengeloopen *Leo Sinnige*, Karsies, van Shields naar Genua, en *Henriette*, Stam, v. Marseille n. Eu; laatstgemelde lek en met verlies van zeilen.

Douvres 26 oct. De Spaansche brik *Primer Galan*, kapit. Ugarte, v. Cuba n. Bremen, is in den storm van gisteren tusschen Folkestone en Dungeness gestrand en zal weg zijn; een gedeelte der lading tabak is beschadigd geborgen. De kapitein, kok en kajuitsjongen zijn verdronken; zeven man der equipage is het, ondanks de zeer hevige branding, gelukt zwemmende het strand te bereiken.

Rye 26 oct. De Noordsche brik *Caroline*, kapit. Dahl, van Boness naar Lissabon, is gisteren bij Dungeness gestrand en verbrijzeld; drie man der equipage zijn verdronken.

Sidmouth 26 october. Gisteren en heden nacht woedde een orkaan, die zware schade aanrigtte. In de laatste 30 jaren is zulk een storm hier niet ondervonden.

Portmadoc 15 oct. De brik *Westmoreland*, kapit. Evans, van hier n. Rotterdam, gisteren avond uitgesleept wordende, is door het breken van de kabel aan den grond geraakt, doch spoedig weder vlot en heden morgen met gunstigen wind over de baar gekomen.

Cuxhaven 26 oct. De Eng. schoener *Francis Langley*, kapit. Cook, van Cephalonia n. Hamburg, is op de Robbenplaat gestrand en verloren, doch het volk gered; een groot gedeelte der lading zal beschadigd geborgen worden.

Ringkjöbing 24 oct. De Deensche brik *Clara Pries*, kapit. Albertsen, met vruchten, wijn en lood van Malaga en Almeria naar St. Petersburg, is in den nacht van 18—19 dezer bij Lemvig gestrand, doch het volk gered; een klein gedeelte der lading is geborgen, het schip zal weg zijn.

—o—

Gepraaid: 2 oct., op 43° 52' NB. en 27° 53' WL., *Tuisco*, A. Dannemann, v. Rotterdam naar New-York.

15 oct., op 49° 30' NB. en 27° 20' WL., *Ocean Ranger*, van Bombay naar Rotterdam. (Dit schip had het roer verloren, doch de kapt. weigerde adsistentie.)

—o—

27 october. De wind te **Falmouth** W. en te **Deal** N. W.

—o—

Rivierberigt.

Rotterdam. Hoogwater 29 oct.: 1ste getijde 5 ure 23 min.; 2de get. 5 ure 47 min.

Arnhem. Waterhoogte 27 oct. 0.49 el.

Keulen. Rijnhoogte 27 oct. 4 v. 7½ d. Rijnl.

PARIJS den 27 October.

Frankrijk 3 pc. a contant 69.30, 69.20, 69.40; dito op ultimo 69.30, 69.25, 69.35; dito 4½ pc. a cont. 95; dito op ultimo 95. Fransche Bank-Actien 2840; Cred. Mob. 767.50, 772.50. Rusland 4½ pc. —; dito Spoorw.-Aandeelen 475. Napels 5 pc. —. Spanje, 1¾ pc. —; dito buitenl. 3 pc. oude —; nieuwe —; dito binnenl. 3 pc. 41⅞ a 42¼; dito Passive — Oostenrijk 5 pc. 83. De fondsen ondergingen heden weinig variatie.

Handelsberigten.

ROTTERDAM den 28 October.

Rijst. Heden uit de eerste hand afgedaan: Circa 10,000 matten en 5000 balen Bassein, per Erasmus, tot *f* 6¼.

SCHIEDAM den 28 October.

Granen. Verkocht: Rogge, 145 ℔ Pernau *f* 200 3 m. Gerst, 128 ℔ Libau *f* 180 3 m.

Moutwijn per Ned. Vat zonder fust	*f* 14.—.
Jenever, „ „ „ „ „	- 19.50.
Amst. proef, „ „ „ „ „	- 20.75.
alles zonder de belasting.	
Spoeling, per Ketel	- 0.70.

DORDRECHT den 27 October.

Granen, Zaden enz. De heden aangevoerde Jarige en Nieuwe Zeeuwsche, Vlaamsche en Overmaassche Tarwe is tot onveranderde prijzen aan gebruikers geplaatst. Zomer-Tarwe niet aangevoerd en gevraagd. Jarige Zeeuwsche, Vl. en Overm. *f* 8.60 a *f* 9.40; Nieuwe dito *f* 8 a *f* 8.50; dito afwijkende en geringe *f* 7 a *f* 7.50, en Zomertarwe *f* 7.20 a *f* 8. Rogge. Jarige en Nieuwe Zeeuwsche, Vl. en Overm. weinig ter markt en tot genoteerde prijzen verkocht. Jarige Zeeuwsche, Vl. en Overm. *f* 6.40 a *f* 6.80 en Nieuwe dito *f* 6.60 a *f* 7.20. Gerst. Winter en Zomer willig en tot 20 c. hooger in de beste soorten zeer begeerd. Zeeuwsche, Flakkeesche en Overm. Winter *f* 5.70 a *f* 6.30 en Zomer dito *f* 5.20 a *f* 5.60. Spelt weinig aangevoerd, van *f* 2.80 tot *f* 3.30 wel te plaatsen. Haver. Inlandsche Voeder en Dikke komt nog weinig ter veil en was tot genoteerde prijzen grif te verkoopen. Zeeuwsche en Inl. Voeder *f* 2.40 a *f* 3 en Dikke dito *f* 3.50 a *f* 4. Boekweit tot de volgende prijzen met meerder handel en is voor Noordbrabantsche naar kwaliteit op 70 Ned. ℔ *f* 180 tot *f* 182 besteed, mooije Rhijn was tot *f* 185 te bekomen. Paardenboonen blijven schaarsch en tot verhoogde prijzen begeerd, voor mooi Overm. Zakgoed is *f* 7 besteed. Duivenboonen niet getoond. Witte Boonen prijshoudend, de aangevoerde partijtjes Zeeuwsche en Vl. hebben *f* 8.50 tot *f* 9.50 naar kwaliteit opgebragt. Bruine Boonen minder uit Zeeland en Vlaanderen aangevoerd, 30 c. duurder van *f* 8.50 tot *f* 9.50 betaald. Blaauwe Erwten willig en wederom 20 c. hooger verkocht, goed kokende golden *f* 9.20 tot *f* 9.50 en mindere *f* 8 tot *f* 8.70 naar deugd. Witte Erwten niet geveild. Koolzaad. Uit het Overmaassche waren nog eenige partijtjes aangevoerd, dezelve zijn door onze olieslagers tot vorige prijzen van £ 53 tot £ 55 naar kwaliteit genomen, voor eene gezolderde partij puik Overm. was £ 55½ te bedingen en tot £ 56 ter veil. Op 9 vat zonder handel en tot de volgende prijzen te bekomen: in deze maand tot £ 57, November £ 57½, December £ 58 en April 1860 £ 61½. Lijnzaad zonder omgang tot vorigen prijs, als: 115/116 ℔ mooi Berdiansky tot *f* 320, 113 ℔ Odessa *f* 300 en 109 ℔ Koningsberger a *f* 270 te bekomen. Inlandsch Zaai-Lijnzaad. De aangevoerde partijtjes werden met graagte tot 10 c. hooger, 1ste soort *f* 3.80 tot *f* 3.90 en 2de soort *f* 3.50 tot *f* 3.70 per Dordtsch achttendeel genomen. Kanariezaad vond bij redelijken aanvoer tot vorige prijzen van *f* 10.50 tot *f* 11.50 redelijke vraag. Hennepzaad. Nieuwe ter veil zijnde partijen waren tot vorige prijzen van *f* 165 tot *f* 175 te bekomen. Raapolie. 50 c. hooger betaald, vliegend *f* 33½ gedaan, op 1 November en December tot *f* 33¾ en 1 Mei 1860 tot *f* 35 te bekomen. Lijnolie. Vliegend *f* 32 aangeboden. Raap- en Lijnkoeken tot de onderstaande prijzen verhandeld. Harde Raapkoeken per 1040 stuks *f* 56 a *f* 58; dito Lijnkoeken per dito *f* 85 a *f* 90, en zachte Lijnkoeken per dito *f* 110 a *f* 115.

AMSTERDAM den 28 October.

Tabak. Afloop der heden gehouden veilingen: door de NHM.: 1177 p. Java verkocht tot 24 a 112 c., dooreen tot ca. 54 c. Voor particuliere rekening: 463 p. Java verkocht tot 17½ a 63½, dooreen tot ca. 28 c.; van 775 p. dito 22 kav. verkocht tot 22 a 73, dooreen tot 32½ c. en 3 kav. opgeh. tot 35 a 42 c.

Tabak. Heden zijn bij inschrijving afgedaan: 356 pakk. Java, hoofdmerk GL, aangevoerd per Broedertrouw.

Ook werden uit de hand afgedaan 730 p. dito DMVO, gewas 1857.

Vetwaren. Traan. Zuidzee *f* 33½; Robben- *f* 36; Astrakan *f* 31; Oost-Indische *f* 31; Bruine Lever- *f* 42 a *f* 43, bl. *f* 52 a *f* 56; Rondvisch per 50 Ned. ℔ *f* 14; Ansjovis 1859r *f* 7¾, 1858r *f* 8½.

Granen. Tarwe stil: 133 ℔ jar. bonte Pools. *f* 318; 130 ℔ dito *f* 292. Rogge: 120 ℔ Odessa *f* 182; 118 ℔ dito *f* 160; 118 ℔ Arch. *f* 177, *f* 179; 125 ℔ Galatz *f* 198; 125 ℔ Pruiss. *f* 198 aan de Zaan; 125 ℔ dito *f* 200; 110 ℔ Riga *f* 170. Gerst prijshoudend: 105 ℔ jar. Zweeds. *f* 160. Haver zonder handel. Boekweit *f* 3 hooger: 138 ℔ Mechelsche *f* 200.

Zaden enz. Lijnzaad traag: 109 ℔ Bombay *f* 305. Raapolie: op 6/w. *f* 34¾; Vlieg. *f* 33½ a *f* 33¾; 1 Nov. *f* 33⅞, *f* 33¾, *f* 34; 1 Dec. *f* 34¼ a *f* 34⅛; 1 Mei *f* 35⅞. Lijnolie: op 6/w. *f* 32; Vlieg. *f* 30¾; 1 Nov. *f* 30⅛ a *f* 30; 1 Dec. *f* 30⅛; 1 Maart, April en Mei *f* 30½. Hennepolie op 6/w. *f* 37. Raapkoeken per 1040 st. *f* 60, *f* 64. Lijnkoeken per 104 st. *f* 9, *f* 11.

MIDDELBURG den 27 October.

Granen enz. De nog voortdurende drukte der landlieden met het zaaijen van hun Winterkoren, was oorzaak dat de aanvoer heden weder maar klein was; voor Tarwe bestond echter weinig vraag. Men kocht de puikste Nieuwe Zeeuwsche aan *f* 8.50, gewone *f* 8, mindere *f* 7.25 de mud. Puike Jarige Walchersche bij uitsluiting *f* 9.25 en *f* 9 de mud. Puike Nieuwe Walchersche *f* 8.75, *f* 8.50, *f* 8, mindere *f* 7.50. Zeeuwsche Rogge meer gevraagd en *f* 6.70 en *f* 6.75 gekocht. Gerst weinig ter veil. Men kocht de beste Winter *f* 6 a *f* 5.80, mindere bleef zonder koopers, ofschoon men die aan lager prijs verliet. Puike Zomergerst *f* 5.90 a *f* 5.80 met genegen koopers. Walchers. Witte Boonen met goede vraag en aan *f* 9.25 waren voor de beste soorten grage koopers. Vruchteloos bood men daarvoor *f* 9. Walchersche Bruine Boonen zeer weinig ter markt en *f* 10 gekocht. Walchersche Paardenboonen weinig ter veil, daarvoor waren grage koopers aan *f* 6.60, *f* 6.70 en *f* 6.75 de mud. Walchersche Groene Erwten meer gevraagd, de beste zijn *f* 9.25 en *f* 9 gekocht, dito Groote Erwten *f* 11, mindere *f* 10.75 de mud. Koolzaad bleef zonder vraag. men veilde aan *f* 10.50 de mud. Raapolie *f* 35.25, Patentolie *f* 37.50 en Lijnolie *f* 35.25 per vat op 6 weken, op contant *f* 1 per vat lager. Harde Lijnkoeken *f* 8.50 per 104 stuks.

LONDEN den 26 October.

Suiker. In veiling werden 3290 k. Havanna grootendeels opgehouden tot 35/6 a 45/ en ca. 850 v. Porto Rico tot 34/ a 35/ verkocht. — Koffij. Omzet 145 b. Plant. Ceylon tot 65/ a 71 en 84 b. Manilla tot 61/6. — Cacao. 100 b. Grenada bedongen 50 a 56/. — Arrowroot. 588 k. St. Vincents zijn verkocht tot 2¾ a 7¼. — Cochenille. 405 k. werden geveild, het kleine gedeelte dat verkocht is bedong 1 d. minder. — Schellak. 102 k. zijn gedeeltelijk tot 119 gedaan — Lacdye. DT bedong bij kleinigheden 1/10½, dus 1½ d. lager. — Cassia Lignea. Men betaalde heden 84/ a 92/ en 17/6 a 18/ voor 518 p. Cassia Vera. — Peper. 130 b. zwarte Malabar bedongen 5½ a 5⅝ en 250 b. Singapore gedeeltelijk 6¾. — Talk. De markt is stil maar onveranderd. Men noteert: P Y C disp. 59/6, Oct./Dec. 59/6, Dec. 59/6, Jan./Maart 59/6.

LONDEN den 27 October.

Suiker. 380 v. Cuba bedongen 33/ a 45/. — Koffij. Omzet 643 b. Plant. Ceylon tot 64/ a 70/. — Thee. 13,397 k. werden geveild waarvan 4200 k. verkocht zijn tot lagere prijzen.

ANTWERPEN den 27 October.

Koffij. St. Domingo is meer gevraagd voor consumptie met vaste prijzen. — Granen vast. Oliezaden stil. — Van Suiker zijn afgedaan 76 k. Havanna en 30/m. kil. Crushed. — Katoen. Men meldt ons den verkoop van 200 b. middling Mobile, 70 b. Habama en 36 b. Louisiana. — Van Cocosolie zijn 2000 kil. Cochin tot vaste prijzen afgedaan.

HAVRE den 25 October.

Katoen. Gisteren werden in het geheel 3038 b. verkocht. Het artikel blijft heden nog gevraagd en de omzet bedraagt 1300 b. tot vaste prijzen. — Van Koffij zijn verkocht 22 b. Rio tot fr. 74.25, 19 b. dito tot fr. 83½ en 500 b. Haïti tot fr. 68. — In Suiker en Indigo ging niets om. — Van Huiden zijn verkocht 109 st. gez. Rio Grande tot fr. 81 en 1000 st. Pernambucq tot fr. 72½. — Rijst. 53 tiersjes Carolina bedongen op levering fr. 31½ en 37 dito disp. fr. 33½. — Walvischtraan gevraagd. 10/m. kil. bedongen fr. 60. — Van Wol zijn 45 b. la Plata tot 90 c. a 245 c. verkocht. — Van Verwhout zijn verkocht 25 t. Lima tot fr. 20 en 375 t. Tuspan Geelhout tot fr. 11 op levering.

HAMBURG den 27 October.

Koffij vast; verkocht 200,000 ℔ Portorico tot 7 a 7¾ sch. — Raapolie per Oct. 23.8 a 23.6, per Mei 24.4. — Granen. Tarwe in loco met eenigen handel tot iets lagere prijzen; buitenl. stil. Rogge in loco zeer vast, Oostzeesche per najaar gevraagd, per voorjaar tot 70 m. b. te koopen.

KAAPSTAD den 20 September.

INVOEREN. Koffij. De aanvoeren waren in deze maand vrij belangrijk en bedongen 5500 b. Rio, waarvan 100 b. werden verkocht tot 70/6 a 72/. Er is weinig vraag maar veel voorraad. — Kolen. Newcastle bedongen 80/. De voorraad is matig en men noteert 62/ a 65/. — Bier met weinig aanvoer maar veel voorraad. Het artikel is weinig gevraagd. — Meel bijna zonder voorraad; 326½ vaatjes werden aangevoerd en verkocht tot 22/ a 23/. — Thee zonder aanvoeren; goede kwal. 24/. — Suiker stil. Prijzen 24/6 a 34/6 naar kwaliteit. — Rijst. Men noteert 27/ a 30/ vast. — Tabak met veel voorraad. Cavendish 1/6 a 1/7. — Timmerhout. Amerik. schaarsch; 9250 Zweedsche Deelen werden aangevoerd en zullen waarschijnlijk geveild worden. — Tarwe. Vreemde ontbreekt. Van Inl. is meer voorraad; 1200 mudden bedongen 33/. — Boter bedong 2/. — Kaas. Zoetemelksche 1/1. — Hammen 1/2 met veel voorraad. — Talk schaarsch, 10 a 10½. De voorraad is voor de vraag niet voldoende. — Teer. Stockholm niet aangevoerd, wordt schaarsch en bedong 40/. — *UITVOEREN.* De handel gedurende de laatste maand was niet buitengewoon groot. De kusthandel daarentegen levendiger en werd veel verscheept. — Vrachten. Wijn 10/ a 12/6. Wol ⅜ a ½ d. per ℔. Maatgoed 30/ per ton. — Koers. Bankpapier 30 dagen 2½ % premie. Handelspapier 1 %.

Advertentien.

Bevallen van eene DOCHTER *J. G. TROMP*, geliefde Echtgenoot van W. MOENS.
Rotterdam
26 October 1859.
Eenige kennisgeving.

De Ondergeteekende heeft de eer zijnen Begunstigers te berigten zijne terugkomst van **Parijs** met een

RUIM ASSORTIMENT

Dameshoeden, Kinderhoeden.

FRAAIJE MODELLEN,

te PARIJS vervaardigd.

J. MATHOT,

Hoogstraat, 8—18, bij het Stadhuis.

VERHUISD

B. VAN DE LAAR,

SCHILDER en GLAZENMAKER,

van den Houttuin naar de

OOSTMOLENSTRAAT,

op den **hoek** der **Valkenbrug**, wijk 11, n.º 231.

TENTOONSTELLING.

Op MORGEN, Zondag den 30 October en volgende dagen, zal in een der Localen van de in aanbouw zijnde Scholen op de van ouds genaamde Plaats „**Concordia**" aan den Coolsingel, worden ten toon gesteld:

Eene SCHILDERIJ,

vervaardigd door den Heer ***J. M. CANTA.***

De Entrée is bepaald op **25 Cents** per Persoon, welke Opbrengst zal strekken ten behoeve van het **R. K. Parochiaal Armbestuur van Rotterdam.**

REGENTEN van het **Gereformeerd Burger Weeshuis** te *Rotterdam* vragen

een KLEERMAKERS GEZEL,

zijn Vak goed verstaande. oud 30 a 35 jaren, Gehuwd. Lidmaat der Gereformeerde Gemeente.

Sollicitanten vervoegen zich ter Vergadering op Donderdag 3 November, 's avonds 7 ure.

In een **Fatsoenlijk Gezin** te *Rotterdam* wordt tegen 1º **Februarij** aanstaande gevraagd eene **Bekwame**

LINNENMEID of KAMENIER,

goed met de **Wasch** kunnende omgaan en ook het **Dameskappen** verstaande. Zij, die van goede Getuigschriften van trouw en eerlijkheid voorzien zijn, adresseren zich *franco* ter verdere informatien ter Handelsdrukkerij

J. W. VAN LEENHOFF en ZOON.

PASSAGE naar JAVA.

Naar

SOURABAIJA,

DIRECT,

zal

vóór ultimo October

worden geëxpedieerd,

het **Nederlandsch snelzeilend BARKSCHIP *KINDERDIJK,*** Kapitein **D. Zwanenburg.** Adres bij KUYPER, VAN DAM & SMEER en HUDIG & BLOKHUYZEN, en te Amsterdam bij DE CONINGH & Co.

NEDERLANDSCHE STOOMBOOT-REEDERIJ.

AFVAART *BOOMPJES.*

Door den verbeterden Waterstand is de **DIENST**, van af **Maandag den 31 October 1859,** voorloopig als volgt vastgesteld:

Dagelijks, met uitzondering van **Donderdag**, van ROTTERDAM langs NIJMEGEN naar MANNHEIM en tusschen gelegen Plaatsen. des morgens ten **8** ure.

Dagelijks, met uitzondering van **Donderdag**, van NIJMEGEN naar ROTTERDAM, des morgens ten **7** ure.

De Stoombooten dezer Reederij hebben op het Dek **Glas-Paviljoen** en ieder **twee Slaapkamertjes,** welke voor ééne Reis *af te huren* zijn.

		G. K.	V. K.
VRACHT:	Van ROTTERDAM naar NIJMEGEN.....	*f* 1.80.	*f* 1.10.
	„ „ „ KEULEN.......	*f* 3.75.	*f* 2.35.
	„ „ „ MANNHEIM....	*f* 9.35.	*f* 5.85.

Nadere informatien zijn te bekomen bij de **Nederlandsche Stoomboot-Reederij** te **Rotterdam.**

NEDERLANDSCHE STOOMBOOT-MAATSCHAPPIJ.

ROTTERDAM-LONDEN.

In directe verbinding met de Stoombooten van de Nederlandsche Stoomboot-Reederij *van* en *naar* alle Plaatsen aan den Rijn.

NOVEMBER 1859.

BATAVIER — W. Smith.

Van ROTTERDAM naar LONDEN,

Dingsdag 1, 's morgens ten **8** ure. | **Dingsdag 8,** 's morgens ten **9** ure.

Van LONDEN naar ROTTERDAM,

Iederen Zondag, des morgens ten 11 ure, van de *Dublin-Werf.*

FIJENOORD — H. Rolfe.

Van ROTTERDAM naar LONDEN,

Zondag 30 Oct., 's morgens ten **7** ure. | **Zondag 6,** 's morgens ten **8** ure.

Van LONDEN naar ROTTERDAM,

Donderdag 3, 's morgens ten **9** ure. | **Donderdag 10,** 's morgens ten **8** ure.

In verbinding met de dagelijks *naar* en *van* MANHEIM en tusschen gelegene Plaatsen aan den Rijn varende Stoombooten der Nederlandsche Stoomboot-Reederij, waarvan het vertrek van ROTTERDAM bepaald is op 's morgens **10** ure en van MANHEIM op 's middags **12** ure.

Nadere informatien zijn te bekomen bij de Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij, in de Boompjes te Rotterdam, bij alle Agenten der Nederlandsche Stoomboot-Reederij en aan de Expeditie-Kantoren van de Heeren J. P. KOENS & Co.

MEN VRAAGT TE HUUR,
tegen Februarij of Mei,

een Ruim HUIS,

ook geschikt voor **KANTOOR**, voor *f* **700** a *f* **800**, in het midden der Stad, liefst Wijnstraat. Adres, onder letter B. bij de Boekhandelaars VAN DER MEER & VERBRUGGEN, in de Hoofdsteeg.

Uit de Hand te Koop

een extra Snelzeilend Gekoperd en Kopervast

BARKSCHIP,

groot **267 Tonnen**, gebouwd in **1855**, varende onder Nederlandsche Vlag, voorzien van completen **INVENTARIS.** Te bevragen bij de Makelaars F. en W. VAN DAM, te Rotterdam.

Openbare Vrijwillige

VERKOOPING.

GERRIT WENK Junior, Notaris, residerende te Rotterdam, is voornemens, als daartoe last hebbende van zijnen Principaal, op Woensdag den 2 November 1859, des namiddags ten 5 ure, in het Locaal voor Publieke Verkoopingen, aan de Gelderschekade aldaar, publiek te Veilen en aan den meestbiedende of eerstmijnende te Verkoopen:

Een **PAND,** bestaande in diverse BENEDEN- en BOVENWONINGEN, met BLEEKVELD, OPEN PLAATS en **ERVE,** staande en gelegen aan de westzijde van de Mannenlaan te Rotterdam, in de Wijkverdeeling bekend oud wijk N. n.º 174, nieuw wijk 13, n.º 363, Kadaster sectie E, ns. 48, 2162 en 2163, vroeger ns. 45, 47, 48, 2038 en 2039.

Aangeslagen in de Grondbelasting over 1859 op de som van *f* 40.90.

Verhuurd in diverse Percelen, te zamen voor *f* 384.08 's jaars.

Te aanvaarden 1º December 1859.

Nadere informatien zijn te bekomen ten Kantore van voornoemden Notaris, aan de Noordblaak, wijk 4, n.º 181, te Rotterdam. En zal het te Veilene twee dagen vóór en op den dag der Veiling, op de gewone uren, kunnen worden bezigtigd, mits men voorzien zij van een Permissiebillet, door voornoemden Notaris af te geven.

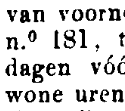

De Notaris *JAN LEENDERT LOS*, gevestigd te Klaaswaal, is van meening, op Zaturdag 12 November 1859, 's voormiddags om 10½ ure, in de Herberg **het Wapen van Cromstrijen**, te Numansdorp, in het openbaar te Verkoopen:

Een Kapitaal, hecht en sterk **HUIS,** waarin sedert vele jaren de **Metselaars-Affaire** wordt uitgeoefend; voorts **BERGPLAATS, ERF** en **GEVOLGEN,** staande en gelegen in de gemeente Numansdorp, aan den Molendijk, nabij de Sluis der Haven van Numansdorp, Kadaster sectie B, ns. 1155 en 1156. In Huur tot 3 Mei 1860 om *f* 152 's jaars.

Te aanvaarden op dat tijdstip.

Informatien zijn te bekomen bij den Heer M. VERBOOM, te Numansdorp, en voorn. Notaris.

OPENBARE VERKOOPING.

Op den 18den November 1859, des namiddags ten twee ure, zal in de Audientiezaal van het Paleis van Justitie te *Havre*, ten overstaan van den Edel Achtbaren Heer LE-VILLAIN, Regter-Commissaris, publiek worden Verkocht:

Het Nederlandsch KOFSCHIP

FROUWINA,

zoo als het thans is liggende in het „Bassindok" te *Havre* (Frankrijk).

Voor nadere bijzonderheden adressere men zich aan den Heer Mr. LECOUR, Advocaat te Havre; aan den Heer GODEFROY, Scheepsmakelaar aldaar; of aan den Waker aan boord.

Publieke Verkooping,

op Maandag den 31 October 1859, des voormiddags ten 10½ ure, in het Logement **de Zon**, aan den Steiger alhier, van:

Cª 38 Last GERST,

» 23 » MOUT,

» 14½ » gemouten ROGGE,

op diverse Zolders liggende.

Nader onderrigt bij Jb. DORREPAAL & Co., en SCHADEE & Co.

Rotterdamsche

SCHOUWBURG.

Directie: ***J. Eduard de Vries.***

ZATURDAG 29 OCTOBER 1859:

DE OVERLEDENE LIONEL,

of wie slechts tijd van leven heeft,

Blijspel in drie Bedrijven, naar *Scribe* en *Potron.*

Gevolgd door:

EEN DIENST AAN MIJN VRIEND BLANCHARD,

Blijspel met Zang, naar het Fransch, door *F. H. Greb.*

Aanvang ten HALF ZEVEN ure precies.

Prijzen der Plaatsen:

Balcon........	*f* 2.—.	Parterre........	*f* 0.75.
Loge..........	- 1.—.	Galerij.........	- 0.30.

NIEUWE SCHOUWBURG,

op de Kruiskade.

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE TOONEELISTEN,

Directie: ***BREEDÉ & VALOIS.***

(N.º 2 van 't Abonnement.)

ZATURDAG 29 OCTOBER 1859:

INES DE CASTRO,

Treurspel in 5 Bedrijven, door Mr. *Rhijnvis Feith.*

DAARNA:

eene Eerste Voorstelling van

De slecht bewaakte Dochter,

Ballet-Pantomime in 4 Afdeelingen, gemonteerd door den Heer ZINCK.

DANSEN:

PAS VILLAGEOIS, door de Dames **Zinck** en **Belinfante.**

PAS COMIQUE, door den Heer **Zinck.**

COTILLON, door de Dames **Knijp** en **van Velzen.**

PAS DU TAMBOURIN, door Mw. **Zinck.**

LA VIENNOISE, door den Heer en Mw. **Zinck.**

FINALE, door het geheele **Ballet-Personeel.**

Aanvang ten HALF ZEVEN ure.

Na **negen ure** worden **Halve Loten** afgegeven.

VERTREK der SPOORTREINEN.

Hollandsche Spoorweg.

Van Rott. naar Amsterdam:	7.30, 11.40, 3.30, 6.30.
„ „ alleen n. 's Hage:	9.45 's morg. en 9.35 's av.
„ Amst. naar Rotterdam:	8.30, 11.30, 4.30, 7.30.
„ 's Hage alleen n. Rott.:	8.30. 's morg. en 3.40 's midd.

Spoorweg Antwerpen-Rotterdam.

Van Rott. naar Antwerpen en Breda:	10.15, 3.—.
„ Dordrecht naar Rotterdam:	10.40, 3.20.
„ Breda naar Antwerpen en Rott.:	6.50, 12.35.
alleen naar Antwerpen en Moerdijk:	5.20.
„ Antwerpen naar Breda en Rott.:	7.45, 12.20.
alleen naar Breda en Moerdijk:	5.25.

Rhijn-Spoorweg.

Rott.n.Utr.,Amst.,Arnh.: 7.—, 10.—, 12.15, 1.30, 5.15, 7.15
Amst.n.Utr.,Rott.,Arnh.: 7.20, 10.35, 12.30, 2.30, 6.—, 7.45
Arnh.n.Utr.,Amst.,Rott.: 6.30, 9.45, 11.35, 12.30, 6.50,—
Utr.n.Rott.6.30.— Utr.n.Amst. 6.45, beide behalve Zondag.

Gedrukt en uitgegeven bij

G. en C. A. van Reyn,

te Rotterdam.

BIJBLAD,

behoorende tot de

ROTTERDAMSCHE COURANT

VAN

ZATURDAG 29 OCTOBER 1859, N°. 258.

STATEN-GENERAAL.

MEMORIE VAN BEANTWOORDING

OP HET

VOORLOOPIG VERSLAG der Tweede Kamer,

over het wetsontwerp houdende bekrachtiging van eenige artikelen der verleende concessie voor den aanleg van de

Noorder- en Zuiderspoorwegen.

§ 1. De Regering, die tot haar leedwezen in den aanvang dezer paragraaf weder teruggevonden heeft de reeds vroeger gemaakte bedenking omtrent de gedragslijn, door haar gevolgd bij het verleenen der onderwerpelijke concessien, herinnert, in de eerste plaats, dat zij, zoowel bij de beantwoording van het Voorloopig Verslag omtrent de concessie van de Noorder- als bij dat van de Zuiderspoorwegen, hare handelwijze te dien aanzien heeft blootgelegd en toegelicht. Na al hetgeen bij die gelegenheid deswege is gezegd, is het dan ook niet te verwachten, dat een nieuw betoog, waarbij men onvermijdelijk in herhalingen zou moeten vervallen, die leden tot een beter oordeel zoude brengen.

Onder de punten, verder in dit gedeelte van het Verslag ter sprake gebragt, behoort eerstens de concessie voor de lijn Utrecht-Amersfoort-Zwolle verleend. Men wenscht, zegt het Verslag, te vernemen hoe het staat met die concessie, welke men meende dat sedert de beantwoording van het verslag over de Noorderspoorwegen (22 april 1859) een meer definitief karakter had verkregen, onder bijvoeging echter der voorwaarde, dat zij geene uitvoering erlangen zou dan nadat het lot der concessie *Sloet-Reuchlin* zou beslist zijn.

Dit laatste is eene onwaarheid. Het eerste daarentegen is waar. Op den 14 julij dezes jaars zijn de voorwaarden voor de definitive concessie door de heeren van Lokhorst en Blondot te Parijs en den heer van der Elst te Brussel, de voorloopige concessionarissen, aanvaard. De concessie betreft den aanleg en de exploitatie van een spoorweg van Utrecht, langs Amersfoort, Nijkerk en Harderwijk, tot Zwolle, met voorkeur voor den aanleg van gelijken weg van Amersfoort naar Deventer of naar Zutphen. Binnen zes maanden na den dag der aanvaarding, en alzoo vóór of op den 13 januarij eerstkomende, moeten de concessionarissen aan de goedkeuring van den Minister van Binnenlandsche Zaken hebben onderworpen het plan van de, met inachtneming der hiervoren genoemde plaatsen, te volgen rigting. Weder binnen zes maanden na de goedkeuring dier ontwerpen, moeten de plans en de bescheiden voor de geregtelijke onteigening zijn aangeboden, en binnen *vier* jaren na de aanvaarding moet de spoorweg van Utrecht tot Zwolle voltooid en in exploitatie zijn gebragt. De concessionarissen zijn van hunne regten vervallen en het gestelde waarborgkapitaal vervalt aan den Staat, indien de plans en de verder voorgeschreven bescheiden niet binnen de gestelde termijnen zijn aangeboden en ontvangen, en de weg niet binnen de vier jaren is voltooid, tenzij die niet-voltooijing het gevolg mogt zijn van overmagt, buiten de schuld der concessionarissen.

Ten andere wenschte men onderrigt te worden of het waar is, dat reeds vóór eenigen tijd eene ernstig gemeende aanvraag om concessie door Amsterdamsche huizen of bijzondere personen is gedaan voor de lijn Utrecht-Kuilenburg-'s Hertogenbosch, en zoo ja, welk lot aan die aanvraag is te beurt gevallen.

Niet *vóór eenigen tijd* maar eerst *onder dagteekening van den 19 october jl.*, is door de heeren R. D. Wolterbeek, J. van Eghen, Ch. le Chevalier, Jacob Fock, H. Rahusen te Amsterdam en H. A. van de Wall Bake aan den Koning concessie gevraagd voor den aanleg en de exploitatie van een spoorweg, loopende:

a, van Harlingen, langs Leeuwarden, Groningen, Assen, Meppel, Zwolle, Wijhe, naar Deventer;

b, van Zwolle naar Kampen;

c, van Utrecht, langs Amersfoort, Deventer, Almelo, Enschedé, naar de grenzen;

d, van Utrecht, langs Culenborg, Zalt-Bommel, 's Hertogenbosch, Helmond, Venlo, naar Maastricht;

e, van Venlo en Roermond naar de grenzen;

f, van 's Hertogenbosch, langs Tilburg, naar Breda;

g, van Tilburg naar de grenzen.

De voorwaarden, waaraan zij die concessie willen verbonden hebben, zijn de volgende:

1°, de Staat waarborgt een jaarlijksch bedrag van *vijf* ten honderd voor dividend en inkoop over het kapitaal, benoodigd tot den aanleg van bovengenoemde lijnen, tot een maximum van *f* 3,200,000 's jaars gedurende den tijd van 50 jaren;

2°, de concessie wordt verleend voor den tijd van 70 jaren;

3°, tot het daarstellen der benoodigde bruggen verleent de Staat een subsidie van *f* 12,000,000.

Het adres, waarbij deze aanvraag is gedaan, is onder dagteekening van den 21sten dezer maand van wege den Koning bij het Departement van Binnenlandsche Zaken ontvangen. Hangende de afdoening van de voordragt der Regering kan, daargelaten de waarde der aanvrage, van het verleenen eener concessie aan de heeren Wolterbeek c. s. thans evenmin sprake zijn, als dit, gelijk hiervoren gezegd is, het geval heeft kunnen zijn met anderen, die hun zijn vooraf gegaan, zoo als onder anderen de heeren Reerink c. s. Op de aanvrage dezer laatsten wordt in het Verslag teruggekomen naar aanleiding van eene zinsnede, in de Memorie van Beantwoording betreffende de Zuiderspoorwegen opgenomen. De Regering moet herhalen dat geene kaarten, plannen en profillen door die heeren bij hunne aanvraag zijn overgelegd. Al zijn zoodanige stukken aan een Minister op eene audientie *vertoond*, ze kunnen dan nog niet gezegd worden onderzocht en bij de Regering bekend te zijn.

Ter voldoening aan het verlangen, in eene der afdeelingen uitgedrukt, wordt de onderstaande opgave medegedeeld van de aanvragen om concessie, sedert de dagteekening van de Memorie van Beantwoording wegens den Noorderspoorweg (22 april 1859) bij het Departement van Binnenlandsche Zaken ontvangen.

In de maand junij jl. adressen van de heeren Reerink c. s. tot aanleg en exploitatie van de volgende wegen:

a, van Harlingen, over of langs Franeker, Leeuwarden, Sneek, Akkrum, Heerenveen, Wolvega, Steenwijk, Meppel, Zwolle, Raalte, Nijverdal, Almelo, Oldenzaal, Enschedé, naar de grenzen van Hannover in de rigting van Rheine in Pruissen;

b, van Leeuwarden, over Groningen en Winschoten, naar de grenzen van Hannover in de rigting van Leer of Papenborg:

c, van Groningen, over Assen, naar Meppel;

d, van Zwolle naar Kampen;

e, van Raalte, over Deventer, Amersfoort, naar Utrecht tot den Rhijnspoorweg;

f, van Deventer, langs Zutphen, naar Arnhem tot den Rhijnspoorweg; welke lijnen gezamenlijk eene lengte uitmaken van 500 Nederlandsche mijlen.

Een adres van den heer H. W. C. Swaan, te 's Gravenhage, tot aanleg van een weg van Scheveningen, over Woerden naar Utrecht.

In de maand julij een adres van den heer Désiré Marchal, civiel ingenieur te Brussel, tot aanleg en exploitatie van een spoorweg van IJzendijke naar Breskens, in de provincie Zeeland.

In de maand september jl. een adres van de heeren Reerink c. s., hiervoren genoemd, tot aanleg van de in hun vroeger adres opgegeven lijnen, aangevuld met de volgende:

a, van Utrecht, over Culenborg, Tiel of Bommel, naar 's Hertogenbosch;

b, van Arnhem, over of langs Nijmegen, Grave, naar 's Hertogenbosch;

c, van Rotterdam, over Dordrecht, Moerdijk, naar Breda;

d, van Vlissingen, over Middelburg, Goes, Bergen-op-Zoom, Breda, Tilburg, Venlo, naar de Pruissische grenzen;

e, van Venlo, langs Roermond en Sittard, naar Maastricht; te zamen met de noordelijke lijnen eene lengte uitmakende van 940 Nederlandsche mijlen.

Een adres van jonkh. François Leyssius te 's Gravenhage, voor den aanleg en de exploitatie van een geheel spoorwegnet in Nederland.

Behalve deze aanvragen zijn nog ontvangen: vooreerst een adres van den heer E. J. H. Dull te Almelo, gedagteekend 30 junij dezes jaars, waarbij hij, voor het geval dat het aanhangige wetsvoorstel tot bekrachtiging van de concessie, aan de heeren Sloet en Reuchlin verleend, niet mogt worden aangenomen, terugkomt op zijne vroegere aanvraag tot het verkrijgen van concessie voor de door hem voorgestane lijnen in het noorden des Rijks; en ten andere een adres van den heer W. C. Heshuyzen, oud luit.-ingenieur te Amsterdam, gedagteekend 13 september jl., waarbij hij, in gelijk geval, wenscht te worden toegelaten tot het doen eener aanvrage voor de volgende lijnen: Utrecht-Kuilenburg-Zalt-Bommel-'s Hertogenbosch; 's Hertogenbosch-Tilburg-Breda; Tilburg-Turnhout tot de Belgische grenzen; 's Hertogenbosch-Helmond, met paardenspoor naar Eindhoven; Helmond-Venlo-Vierssen tot de grenzen; Venlo-Roermond-Maastricht.

Verbinding met Zeeland, zoo die niet aan anderen kan worden opgedragen; en eindelijk, Bommel-Nijmegen, zoo de Crefeld-Nijmeegsche lijn niet tot stand mogt komen.

§ 2. Door enkele leden worden de Staats-spoorwegen boven de geconcedeerde spoorwegen gesteld.

Even als reeds door haar in eene vorige Memorie van Beantwoording werd in het midden gebragt, moet de Regering bij de meening blijven dat, zoo de aangeboden wetsontwerpen betreffende die concessiën onverhoopt den bijval der Staten-Generaal niet erlangen, eerst dan op nieuw zal overwogen kunnen worden, op welke wijze het spoedigst en het best tot bevrediging van het algemeen verlangen naar den aanleg van spoorwegen is te geraken.

§ 3. Met betrekking tot de verbetering der gemeenschap van Amsterdam met de zee, door het graven van een kanaal door Holland op zijn smalst, is thans eene voordragt van wet bij de Kamer aanhangig. Het onderzoek dier voordragt zal de gelegenheid aanbieden tot behandeling van de daartoe betrekkelijk in het Verslag voorkomende vragen. De Regering meent zich dus van die behandeling thans te moeten onthouden. Uit de bij die voordragt gevoegde Memorie van Toelichting zal blijken, dat hetgeen in dit Verslag gezegd wordt omtrent de van Amsterdam gevraagde bijdrage voor het werk der doorgraving geheel onjuist is. Er is geen last gegeven, aan Amsterdam te schrijven „dat het werk niet zal doorgaan, tenzij door die gemeente daarvoor eene aanzienlijke bijdrage worde verstrekt." Maar in een brief van den Minister van Binnenlandsche Zaken *aan den Commissaris des Konings in Noordholland* is de vrees te kennen gegeven, dat, zoo Amsterdam niets bijdroeg, de Staten-Generaal welligt niet tot goedkeuring van een zoo veelomvattend ontwerp zouden besluiten.

§ 4. Moest het der Regering leed doen, in het Verslag vermeld te zien dat ook haar voorstel tot het begrijpen van de bekrachtiging der beide concessien voor de Noorder- en Zuiderspoorwegen in eene en dezelfde wet door verscheidene leden werd afgekeurd; het was haar aangenaam te ontwaren dat hare handelwijze in dit opzigt door de overige leden is geregtvaardigd. Het voordragen eener enkele wet is inderdaad het natuurlijk gevolg der laatste over dit onderwerp door de Kamer aangenomen motie van orde. Aan die motie ligt — dit kwam der Regering niet twijfelachtig voor — het denkbeeld ten gronde, dat de zaak der Zuiderspoorwegen, wegens het naauw verband met die der Noorderspoorwegen, gelijktijdig met deze behoort te worden afgedaan.

§ 5. Het stelsel van spoorweglijnen, door de Regering voorgestaan, zondigt, volgens sommige leden, door zekere weelde van lijnen en mist daardoor de vereischte waarborgen van uitvoerbaarheid.

Het is slechts na rijp beraad en gezette overweging, dat de Regering gekomen is tot de spoorweglijnen, die in de verleende concessien zijn begrepen. Zij kwam daartoe ook op grond der vroeger uitgedrukte wenschen van de meerderheid der leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Zij wenschte haar voorstel als de vrucht van het gehouden gemeen overleg beschouwd te hebben.

Dat het voorgestelde de grenzen van het bereikbare zou te buiten gaan kan niet worden toegegeven. Wel zal het veel krachtsinspanning vereischen, al de ontworpen wegen in den gestelden tijd te volbrengen; maar dewijl de ondernemers daarin geen bezwaar hebben gezien, mogt de Regering dit insgelijks niet doen. Van zoo vele zijden toch, en ook in den boezem der Kamer, wordt zoozeer op bespoediging aangedrongen.

Indien voldaan werd aan het verlangen, in het Voorloopig Verslag uitgedrukt, van een beknopter en eenvoudiger stelsel van spoorwegen, gelijk dat in het Verslag is opgegeven, dan zou volgens de berekening der Regering (opgegeven in het Verslag) de geheele inkrimping slechts bedragen 23 Ned. mijlen; doch zij slechts verkregen worden door het weglaten van de zoozeer gewenschte lijn Kampen-Zwolle, lang 13 Nederl. mijlen, en van de lijn Deventer-Arnhem, lang 45½ Nederl. mijl; eene lijn die ongetwijfeld onder de meest productive van het geheele spoorwegnet moet gesteld worden.

Bovendien zal men in Groningen en Drenthe evenzeer bezwaar vinden in een voorstel, waarbij de verbinding van Groningen met Assen en Meppel wordt gemist, als men thans in Friesland bezwaar vindt in het gemis eener verbindingslijn langs Heerenveen.

Zeer vermoedelijk zou een locaal onderzoek ook doen zien, dat de kostbaarheid van het nieuwe ontwerp in verre na die vermindering in de kosten van aanleg niet zou ten gevolge hebben, die men van de eenigzins mindere lengte schijnt te verwachten. Men denke slechts aan het zoo kostbare ontwerp bij het Amsterdamsch-Utrechtsch comité voorgestaan, en waarbij een hooge dijk, van een tal van groote doorlaatbruggen voorzien, tusschen Culenborg en 's Hertogenbosch zou aangelegd moeten worden.

Van eene lijn van Deventer op Utrecht kan thans de rede niet zijn, dewijl de concessie voor een spoorweg van Zwolle naar Utrecht (zie hetgeen bij de behandeling van § 1 is gezegd) door de belanghebbenden is aanvaard.

Wat overigens tegen de lijn van Utrecht op Deventer pleit werd reeds in eene vorige Memorie van Beantwoording (dd. 20 april 1859) ontwikkeld, waaraan de Regering zich hier meent te kunnen gedragen.

De keuze van deze verbindingslijn schijnt bij eenige leden bijval te vinden, ten einde eene verkorte verbinding te verkrijgen van Amsterdam, Rotterdam en Utrecht met Enschedé en het buitenland. Deze verkorting zou, bij vergelijking met het Regerings-ontwerp, 17 Nederl. mijlen bedragen, terwijl daarentegen, voor het binnenlandsch verkeer van Groningen, Friesland en Drenthe met Utrecht, Amsterdam en Rotterdam omgekeerd, over Deventer een omweg van 19 Nederl. mijlen zou gemaakt worden, wanneer op de geconcessioneerde lijn Zwolle-Utrecht acht wordt gegeven.

De kennis die de statistiek in de laatste jaren omtrent de uitkomst der spoorweg-ondernemingen alom heeft verspreid, kon, zoo het der Regering toeschijnt, tot geen ander besluit brengen, dan dat de lijn Utrecht-Zwolle boven eene lijn Utrecht-Deventer is te verkiezen.

Maar ook voor het algemeen verkeer zou het gewijzigde ontwerp over Culenborg niet die voordeelen aanbieden, die men daarvan schijnt te verwachten.

Stel dat het Regerings-ontwerp met de twee rivierovergangen wordt vervangen door de lijn over Culenborg, zoo als die in het Voorloopig Verslag wordt aangegeven, dat is, loopende over Boxtel tot Eindhoven en ter laatstgenoemde plaats invallende op de Zeeuwsch-Limburgsche lijn, dan vindt men voor de verbinding van

Amsterdam:

met Antwerpen	53	Nederl.	mijl	verlies;
„ Leuven	3	„	„	„
„ Venlo	13	„	„	winst;
„ Vierssen	13	„	„	„
„ Crefeld	6	„	„	verlies;
„ Middelburg	53	„	„	„

en van *Rotterdam:*

met Antwerpen	155	Nederl.	mijl	verlies;
„ Leuven	105	„	„	„
„ Venlo	31	„	„	„
„ Vierssen	31	„	„	„
„ Crefeld	31	„	„	„
„ Middelburg	38	„	„	„

§ 6. De Noorderlijn.

I. Op nieuw is aangedrongen op de verbinding van Groningen met de Hannoversche spoorbanen in de rigting van Leer of Aschendorf.

Hoezeer geenszins het nut dezer verbinding ontkennende, moet de Regering bezwaar maken, voor het tegenwoordige meerdere uitbreiding aan de geconcessioneerde spoorweglijnen te geven. Zij meent dat de werken, die men aanneemt in zes jaren te volbrengen, reeds zeer uitgebreid zijn.

Er wordt in het Verslag gevraagd, of de Regering iets naders vernomen heeft wegens het verleenen van concessie van Oldenburg naar Bremen. Die vraag moet zij ontkennend beantwoorden.

Met betrekking tot de gezindheid der vreemde Regeringen om op de onderscheidene punten, waar onze spoorwegen de oostelijke grenzen des Lands zullen naderen, de aansluiting met het Duitsche spoorwegnet tot stand te brengen, kan de verzekering worden gegeven, dat eene bereidvaardige medewerking dier Regeringen mag worden verwacht.

Door zeer enkele leden is de wenschelijkheid betoogd om den Groningschen spoorweg tot Delfzijl reeds dadelijk in het plan op te nemen. Dezelfde redenen, die de Regering beletten thans tot den aanleg van een spoorweg naar Leer of Aschendorf te besluiten, maken het ook voor haar ondoenlijk, aan het verlangen van die enkele leden te voldoen.

II. Een aanzienlijk getal leden blijft gestemd tegen het denkbeeld om de lijn van Meppel over Assen naar Groningen te doen loopen, en niet van Meppel over Heerenveen en Sneek naar Leeuwarden of Harlingen.

Hetgeen tot ondersteuning van dit gevoelen wordt bijgebragt heeft de Regering niet kunnen terugbrengen van de meening, die zij heeft voorgestaan in hare Memorie van Beantwoording, dd. 22 april 1859, betrekkelijk den aanleg en de exploitatie van den Noorderspoorweg; zij veroorlooft zich omtrent dit punt naar het daarbij aangevoerde te verwijzen.

III. Ook omtrent de wijzigingen in de rigtingen, waarvan in § 6, sub III, sprake is, vermeent de Regering zich te mogen gedragen aan hetgeen zij tot toelichting van haar voorstel heeft bijgebragt in hare zoo even aangehaalde Memorie van Toelichting betrekkelijk den Noorderspoorweg.

IV. Met genoegen ziet de Regering dat de door haar voorgestelde noordelijke ombuiging in de lijn van Zutphen naar Enschedé tot in de nabijheid van Delden eene wezenlijke verbetering wordt genoemd. Aan het verlangen om ook Hengelo te naderen en zooveel doenlijk in de lijn op te nemen, zal bij de definitive vaststelling der rigting worden voldaan. Niet alle plaatsen, langs welke de spoorweg zal loopen, konden in de concessie worden opgenoemd. De Regering is evenwel te zeer van het groote belang van het locaalvervoer overtuigd, om, waar het zijn kan, plaatsen als Lochem, Goor en Hengelo niet in de te volgen rigting op te nemen.

§ 7. De verbinding van Noord en Zuid.

I. Hoewel een aanzienlijk aantal leden bezwaar schijnt te hebben tegen de door de Regering voorgestelde verbindingen van Noord en Zuid, heeft de meerderheid zich voor dat stelsel gestemd getoond.

In den strijd der zoo uiteenloopende meeningen omtrent die aansluitingen was het der Regering aangenaam te vernemen, dat haar voorstel den bijval der meerderheid heeft verworven. Zij vindt zich daardoor versterkt in de meening, dat bij de aangenomen lijnen en rigtingen moet worden volhard.

Met de meerderheid blijft de Regering van meening dat voor de verzekering eener goede gemeenschap binnen 's Lands en naar buiten twee rivierovergangen hoogst wenschelijk zijn.

Wat overigens bij de eerste afdeeling van § 7 (Voorloopig Verslag) door de meerderheid der leden ter verdediging der twee rivierovergangen wordt gezegd, kan door de Regering volkomen worden beaamd.

II. Door de leden, die het denkbeeld der Regering omtrent de rivierovergangen bestreden, werd voornamelijk daarop gewezen, dat door het leggen van eene centrale hoofdlijn, waarvan, naar mate der behoefte, zijlijnen links en regts konden uitgaan, een meer beknopt, meer geconcentreerd spoorwegstelsel aangenomen en millioenen schats gespaard zouden worden. Door de lijn Utrecht-Culenborg-'s Bosch zou, zegt men, eene welvarende streek worden doorsneden, en zou de verbinding met het buitenland in menig opzigt beter en sneller zijn. Voor de noordoostelijke provincien zou door de aangeprezen lijn Deventer-Utrecht eene betere verbinding met Noordbrabant, Limburg en den linker Rhijnoever verkregen worden.

De Regering kan zich met deze zienswijze geenszins vereenigen. Zij verwijst in de eerste plaats tot de opmerkingen bij de beantwoording van § 5 gemaakt; zij meent daaruit te mogen afleiden, dat het ontwerp eener meer geconcentreerde lijn dan daar wordt aangeboden, geene evenredige vermindering van uitgaven kan ten gevolge hebben: de gemeenschap noch voor het binnen- noch voor het buitenland verbeterd; en zoo de lijn van Utrecht tot 's Bosch door eene welvarende streek zou worden gevoerd, kan dit bezwaarlijk opwegen tegen het nadeel aan het stelsel verbonden. Dit nadeel zou zich zeer sterk aan de Maassteden doen gevoelen, aan Arnhem en Nijmegen eene behoorlijke verbinding ontnemen, en vooral te Dordrecht en te Zutphen het gemis van eene spoorwegverbinding doen betreuren. Het beweren, dat hiertegen het besparen van millioenen schats zou overstaan, rust blijkbaar op eene verkeerde voorlichting. De lijn Utrecht-Culenborg-'s Bosch is eene der kostbaarste die gemaakt kunnen worden, uit hoofde der vele moeijelijkheden, waartoe de waterstaatsbelangen aanleiding geven.

Volgens eene van Regeringswege gedane opneming en berekening is die lijn lang 49.360 el en kost in totaal *f* 20,735,000, waarin ruim *f* 16,000,000 voor de bruggen en bijbehoorende werken is uitgetrokken.

Behalve het bekende adres van den Tielerwaard is ook dezer dagen een adres bekend geworden van den Boemelerwaard, strekkende tot bestrijding van de lijn Culenborg-Bommel-'s Bosch.

Het verslag wijst op de besparing van millioenen schats, die door het in § 5 aangeprezen net zou zijn te verkrijgen. Hierbij moet men evenwel niet uit het oog verliezen, dat eene verbinding van de hoofdlijn met Nijmegen met een tweeden rivierovergang over de Waal bij Tiel niet in het aangeprezen net is opgenomen, terwijl zij hoogst waarschijnlijk al dadelijk onder de te bouwen lijnen zou moeten opgenomen worden. Het is toch bekend dat de Pruissische Regering aan de Maatschappij, die den spoorweg van Aken naar Keulen heeft gebouwd, ook concessie heeft verleend voor een spoorweg langs den linker Rhijnoever, aanvangende te Bingen en zich strekkende langs Coblentz, Bonn, Keulen, Crefeld en Kleef tot Nijmegen.

De Pruissische Regering verlangt voornamelijk de aansluiting van die lijn aan den Nederlandschen Rhijnspoorweg, en toont zich tevens niet ongenegen om eene aansluiting te Vierssen te bevorderen. In 1857 werd omtrent deze twee aansluitingen onderhandeld, en het laat zich niet aanzien dat de aansluiting op Vierssen door Pruissen zal worden toegestaan, zoo men dezerzijds eene aansluiting met de Crefeld-Nijmeger lijn weigert.

Wat betreft de betere verbinding met Noordbrabant, Limburg en den linker Rhijnoever, die de noordoostelijke spoorwegen door de lijn Deventer-Utrecht-Culenborg-'s Bosch zouden verkrijgen, en waarop in het Verslag wordt gewezen, daar tegen staat over de omweg, dien de lijn Zwolle-Deventer voor de provincien Friesland, Groningen en Drenthe voor de directe verbinding met Utrecht, Amsterdam, Rotterdam en 's Gravenhage zou ten gevolge hebben.

Evenzoo als de lijn over Culenborg, is ook eene lijn van Utrecht, over Vianen en Gorinchem, tot Breda van Regeringswege onderzocht. Deze weg is lang 59.416 el en is geraamd in totaal op *f* 23,407,000, zijnde in deze som begrepen voor de bruggen en hetgeen men rekent daarbij noodig te zijn, ruim *f* 18.100.000.

Het hoofdbezwaar tegen deze rivierovergangen, in het midden des Lands opgeworpen, ligt, zoo als in het Verslag zeer te regt wordt opgemerkt, in de gevaren voor de dijken, die uit het bestaan van vaste bruggen over onze groote rivieren bij ijsgang kunnen geboren worden. Maar, wordt gevraagd, zijn die gevaren werkelijk zoo zeer te duchten, en zijn zij bij den rivierovergang te Arnhem en Nijmegen niet evenzeer en zelfs in hoogere mate aanwezig?

Waar het de belangen van onze rivierdijken geldt, meent de Regering dat men in de eerste plaats die van den noorder Lekdijk moet in het oog houden. (En hier treedt de Regering in uitvoerige beschouwinwingen, waarvan, zegt zij het hooge gewigt der zaak hare verschooning moge vinden.)

Uit die beschouwingen moet naar het inzien van de Regering worden afgeleid, dat waar gevaar dreigt, door verhooging van den noorder Lekdijk, geen volkomen gerustheid voor dien dijk is te verkrijgen. Maar zoo die gerustheid door geene verhooging van den noorder Lekdijk is te erlangen, kan zij dan ook verkregen worden door zijdelingsche afleiding naar de Waal, zoo als veelmalen werd besproken?

Ook dit middel achten vele waterbouwkundigen onvoldoende (welk gevoelen door de Regering op nieuw door wetenschappelijke beschouwingen staaft).

Voor den noorder Lekdijk, die op een slecht staal rust, is dan ook naar het oordeel der Regering afwendig van gevaar door verhooging van den dijk geen afdoend beveiligingsmiddel; terwijl dit middel met meerdere gerustheid kan worden aangeprezen voor de Betuwe-dijken, die op een beter staal rusten. Van daar ook dat het gevaar eener opstuwing bij ijsgang in de lijn Arnhem-Nijmegen minder te vreezen is dan bij eene lijn die den noorder Lekdijk zou bedreigen. Wat men er ook van zeggen moge, nimmer heeft bij de Regering het voornemen bestaan om eene spoorwegverbinding aan te prijzen, waarbij de Lek te Vianen en de Waal te Gorinchem met bruggen zouden worden overgegaan. En zoo de Memorie van Toelichting, die in 1857 door een vorig Kabinet aan de Tweede Kamer werd aangeboden, daaromtrent twijfel doet ontstaan, is dit aan eene minder juiste voordragt toe te schrijven, want uit de briefwisseling, bij het Departement van Binnenlandsche Zaken aanwezig, blijkt ten duidelijkste dat toen altijd op den voorgrond werd gesteld, dat noch te Vianen noch te Gorinchem bruggen mogten gebouwd worden.

Volgens het Voorloopig Verslag zouden zich de waterschapsbesturen ten onregte voorstellen, dat eene vaste brug over de rivier altijd een hinderpaal voor den afvoer van het ijs moet zijn, en zouden zij niet weten, dat de ondervinding hier te Lande, die wel is waar nog niet ver gaat, tot nu toe het tegendeel heeft geleerd. De ijsbrekers aan de brug te Westervoort hebben bij den ijsgang van maart 1855 uitnemend gewerkt; alle deskundigen zijn het, zegt het Verslag verder, daarover eens, dat die brug destijds, wel verre van den ijsafvoer te belemmeren, dien integendeel bevorderd heeft.

Deze gunstige meening steunt vermoedelijk op het bekende rapport der directie van de Nederlandsche Rhijnspoorwegmaatschappij en van haren ingenieur, den tegenwoordigen hoofdingenieur van den waterstaat in de provincie Utrecht.

De Regering moet evenwel hieromtrent opmerken, dat in die gunstige meening niet zoo algemeen wordt gedeeld als in het Voorloopig Verslag wordt onderst[illegible].

Integendeel, er bestaat dus verschil van meening omtrent de uitwerking die de brug te Westervoort bij den ijsgang van 1855 heeft gehad, en dat is eene reden te meer voor de Regering om met de meest mogelijke omzigtigheid te werk te gaan, waar zulke overwegende belangen op het spel staan als waarvan hier de rede is.

De slotsom van de beschouwingen der Regering

is, dat ook de lijn Arnhem-Nijmegen hare bezwaren heeft. Maar daar kan men aan den spoorweg eene geringe hoogte geven, zoodat hij bij doorbraak geen hinder aan den afvoer van het overstroomingswater aanbiedt en wederom zeer spoedig beloopen is, zoodra de doorbraak is beringd. Eene doorbraak is aldaar evenwel niet waarschijnlijk: de reeds zoozeer versterkte dijken der Overbetuwe zijn nog voor ophooging en versterking vatbaar, en de rivierovergangen zijn op zoodanige plaatsen gekozen, dat zij volkomen voldoen aan de voorwaarden die ook in het Voorloopig Verslag worden aangeprezen. Blijft er dus eenig gevaar bestaan, het is als zeer gering te achten. Wiskunstige zekerheid kan hier evenmin als op elk ander punt worden gegeven; wil men die verkrijgen, men zie af van den bruggenbouw op de hoofdtakken van onze bovenrivieren.

Omtrent de bedenking, waartoe het defensiestelsel aanleiding gaf, zij het navolgende opgemerkt:

Had de Regering bij de behandeling van de zaak der spoorwegen alle andere belangen aan die der verdediging ondergeschikt kunnen maken, dan ware zeker eene dadelijke spoorwegverbinding van Utrecht op 's Hertogenbosch gekozen. Doch dan zou die verbinding *binnen* en *achter* de Nieuw-Hollandsche linie hebben moeten komen, en niet *vóór* en *buiten* die linie; waaraan geenszins de naam eener veilige militaire communicatie *onder alle oorlogsveronderstellingen* kan worden gegeven.

De in de concessien opgenomen lijnen zijn intusschen in geenen deele *nadeelig* voor de Landsverdediging. Zij maken eene goede verdediging der Utrechtsche linie geenszins onmogelijk. Men vergist zich, zoo men meent dat plotseling een ander defensiestelsel zou zijn aangenomen dan het tot nu toe voorgestane.

De voorgestelde rivierovergangen in het westen en oosten des Rijks vallen geheel in het stelsel onzer defensie, wanneer de verdedigingswerken zullen zijn daargesteld die het bestuur van Oorlog, ook buiten opzigt der spoorwegen, nog hoogst noodzakelijk acht. Ten oosten en westen der Utrechtsche linie zullen daarom wel spoorweglijnen komen; maar die zijn er nu reeds. Dit zal echter den vijand nog niet zoo gemakkelijk in de achter de linie brengen. Daartoe zouden wij hem het gebruik der spoorwegen moeten vrijlaten, de accessen niet verdedigen, de rivierovergangen onversterkt en onbezet laten, en dat alles opgeven zonder het bij den terugtogt onbruikbaar te maken.

Men bedenke tevens dat onbruikbaar gemaakte spoorwegen de slechtste wegen zijn voor militair gebruik, bijzonder voor artillerie en voertuigen.

III. In deze paragraaf verdedigt de Regering de redenen, die geleid hebben tot het voorstel, om een punt van overgang te Arnhem 4000 el beneden de stad te bepalen.

§ 8. **De Zuiderlijn.**

I. Bij de behandeling van het vraagstuk, welke der beide steden, Venlo of Roermond, als aansluitingspunt met het Duitsche spoorwegnet moest worden gekozen, hebben eenige leden verklaard met genoegen te hebben gezien dat thans ook de lijn van Helmond op Roermond in het plan zou zijn opgenomen.

Bij die leden bestaat blijkbaar eene misvatting. In de concessie is evenmin thans als vroeger de lijn Helmond-Roermond opgenomen. Om de vroeger bijgebragte redenen blijft de Regering van gevoelen dat Venlo als aansluitingspunt moet behouden blijven. De belangen van 's Rijks defensie vorderen het, en voor eene verbinding met het Duitsche spoorwegnet krijgt de lijn Venlo-Viersen nog meerdere waarde dan te voren, nu de Pruissische Rhijnspoorwegmaatschappij zoo het schijnt van den aanleg van den spoorweg van Düren naar Schleiden heeft afgezien.

II. In twee afdeelingen is teruggekomen op het verlangen dat de overtogt van het Sloe niet door middel van eene brug, maar over een dam mogt plaats vinden.

De Regering zal gaarne medewerken om de brug door een dam te doen vervangen en dan tevens den aanleg bevorderen van het vereischte kanaal van Middelburg naar Vlissingen. Hierdoor zou evenwel, zooverre thans bij het Departement van Binnenlandsche Zaken kan worden beoordeeld, geenszins het geldelijk voordeel behaald worden waarop in het Voorloopig Verslag wordt gewezen.

Er schijnt bij het opmaken van het plan van 1851 niet genoegzaam gerekend te zijn op het verband dat er moet bestaan tusschen de werken van den spoorweg, die van het kanaal en de havens te Vlissingen en te Middelburg, en op de vele inrigtingen en kostbare kunstwerken daartoe vereischt.

Toen er eenige jaren geleden sprake was van den Zeeuwsch-Limburgschen spoorweg, was men van de zijde van de concessionarissen ook bedacht op den aanleg van een kanaal van Middelburg naar Vlissingen en op de haven- en andere werken, die in verband daarmede zouden aangelegd moeten worden. De toen van die zijde genoemde cijfers wijken ver af van die, welke in het Voorloopig Verslag worden aangegeven.

Toen werd gerekend:

1°, voor een kanaal van Middelburg naar Vlissingen met al hetgeen daarbij behoort	f 4,253,900
2°, voor nieuwe havenwerken te Vlissingen in verband met het kanaal	- 1,738,500
Te zamen	f 5,992,400
Stellende hierbij voor den dam in het Sloe	- 607,600
dan verkrijgt men een totaal van	f 6,500,000

Destijds werd buitendien nog gewezen op den aanleg van sluizen te Vlissingen tot *voorbereiding* van eene binnenhaven en van dokken, waarvoor nog werd uitgetrokken f 1,750,000. De uitvoering van die sluizen werd toen als zeer wenschelijk aangeprezen, althans in zooverre de latere uitvoering dier werken geene moeijelijkheden zouden ondervinden.

Volgens het ontwerp van afdamming van het Sloe zou de waterlossing van Walcheren eene belangrijke wijziging ondergaan, die den aanleg van nieuwe suatiemiddelen zou vorderen, en waarop bij het spoorwegontwerp was gerekend.

Het uiteenloopende der aangegeven cijfers zal voldoende zijn om de meening der Regering te billijken, dat het ontwerp van een kanaal en hetgeen daarmede in verband staat nog niet tot genoegzame rijpheid is gebragt, om de spoorweg-*concessie* daarmede te verwikkelen. De Regering erkent evenwel ten volle het nut dat door den aanleg van het kanaal kan worden gestigt.

§ 9. De voorkeur, die voor den aanleg van sommige lijnen aan de concessionarissen wordt gegeven, gaf op nieuw bij verscheidene leden stof tot bedenking.

De Regering vertrouwt dat het stellen van termijn aan de concessionarissen, zoo als in de onlangs gewijzigde voorwaarden van concessie is geschied, voldoende is om aan de geopperde bezwaren te gemoet te komen.

Te regt wordt in het Verslag bovendien gewezen op de voordeelen die de voorkeur wettigen.

§ 10. **De financiële voorwaarden der concessiën.**

I. De vraag wordt in het Voorloopig Verslag gedaan, of de begrootingen van de kosten van aanleg der banen en inzonderheid van de daartoe behoorende kunstwerken wel met de vereischte zorg waren opgemaakt.

Hierop wordt geantwoord dat aan de verschillende ontwerpen al de zorg is besteed waarvoor hunne behandeling onder de bestaande omstandigheden vatbaar was; dat de groote kunstwerken met bijzondere naauwgezetheid zijn nagegaan, en men alle redenen heeft om zich te vleijen dat de geleverde begrootingen volkomen de waarborgen geven die men verlangen kan.

Wat de verdedigingswerken betreft, ware het niet moeijelijk geweest eene som te vermelden voor de kosten, die ten behoeve van 's Lands verdediging, ten gevolge van het maken der in de concessien bedoelde spoorwegen, zullen moeten worden gemaakt. Het is echter onmogelijk, die kosten eenigzins juist te ramen alvorens de rigting der spoorwegen bij de vestingwerken, en bij de rivieren, waarover, niet in de nabijheid van vestingwerken, bruggen zullen worden gemaakt, bepaald zij. Men zou echter, volgens het gevoelen der Regering, voor de kosten van al de verdedigingswerken, welke noodig zullen zijn ten gevolge van het maken van de in het ontwerp van wet vermelde spoorwegen kunnen stellen eene som van f 1,700,000.

Ten aanzien van de bezwaren, welke de onderwerpelijke ondernemingen ten laste van 's Rijks schatkist zal brengen, meent de Regering zich te mogen gedragen aan hetgeen door den Minister van Finantien aan het slot der redevoering, door hem bij de indiening der begrooting voor 1860 gehouden, is gezegd.

Het leveren eener ruwe berekening zelfs van de vermoedelijke opbrengst der hoofdlijnen kwam aan de Regering niet raadzaam voor, omdat men zich noodwendig daarbij te veel op het terrein der onzekere gissingen moet wagen.

Dat de aanleg van spoorwegen eene hoogst aanzienlijke vermeerdering van het getal reizigers ten gevolge heeft, heeft de ondervinding overal en ook hier te Lande bewezen. En te regt wordt in deze paragraaf van het Verslag herinnerd, dat het belang van lijnen, die groote handelswegen kunnen worden, niet vooraf te berekenen is. Een en ander kan evenwel slechts na verloop van eenigen tijd plaats hebben. De onzekerheid, welke daarover bestaat, is echter groot; zij alleen is de reden, waarom een termijn van rentegarantie langer dan 25 jaren gevorderd wordt. Maar wat daarvan zij, welke ook de offers zijn die tot de volvoering der zaak worden gevorderd, de Regering, die zich de zwaarte dier offers geen oogenblik ontveinst, ze geenszins ligt telt, of bemantelt, meent dat het zaak is daarvoor niet terug te deinzen. De ondervinding heeft het overtuigend bewezen hoe groot het nut is van spoorwegen. De pogingen der Regering om hare ondersteuning niet op eens zoo ver uit te breiden; om langzamerhand, van lieverlede, eerst het een en daarna het ander aan te vangen, hebben geenen bijval gevonden; het is, haars inziens, genoeg gebleken dat zoo min de Natie als de Vertegenwoordiging geneigd waren, haar op dien weg te volgen. De vraag, of 's Rijks geldmiddelen *toelieten*, een meer omvattend ontwerp voor te dragen, kon niet ontkennend, die, of de daaruit voortvloeijende lasten *te zwaar* moesten worden geacht, kon niet toestemmend worden beantwoord. Evenmin kan ontkend worden dat, ook dan wanneer de zaak vermeerdering van lasten ten gevolge mogt hebben, de Natie toch altijd het genot zal hebben van de indirecte en directe voordeelen, welke de spoorwegen onwederlegbaar zullen opleveren, De Regering geeft niet toe aan eenen ijdelen volkswaan, wanneer zij, lettende op de algemeenheid en op den nadruk waarmede de Natie haar verlangen om spoorwegen te verkrijgen aan den dag legt, onbewimpeld en zonder iets te verzwijgen de aandacht vestigt op den prijs, zonder welken de voordeelen, welke men er teregt van verwacht, niet te verkrijgen zijn; wanneer zij geen twijfel laat bestaan omtrent de vraag, of niet het verlangde eene kostbare zaak zal wezen. Zij acht het verlangde goed den noodzakelijken prijs waard.

Ten aanzien van de subsidien voor kunstwerken meent de Regering te mogen doen opmerken dat in de concessie, waarin van dergelijke subsidien sprake is, de subsidien zijn gespecificeerd afzonderlijk voor de rivierovertogten in den weg van Rotterdam naar Maastricht, voor die in den weg van Arnhem tot Venlo. voor die in den weg van Tilburg tot Nijmegen enz.; en dat het in de bedoeling ligt, dat de twaalf millioenen voor de bruggen in eerstgenoemde lijn niet zullen mogen worden gebruikt voor de werken in de andere. Zoodanige overbrenging zou niet dan met toestemming van de Wetgeving mogen plaats hebben.

Wat de zekerheid betreft, of de concessionarissen, indien de wet aangenomen wordt, in hunne onderneming zullen slagen, de Regering kan uit den aard der zaak niet anders dan afgaan op de verzekering, op goede gronden aan haar door die concessionarissen gegeven, dat zij vast vertrouwen, onder de bedongen voorwaarden het benoodigde kapitaal bijeen te zullen brengen. Of die verwachting bij den uitslag zal blijken juist te zijn geweest, hangt — het is teregt in het Verslag opgemerkt — van de deelneming der kapitalisten af.

Wat men ook moge beweren, de Regering moet dat gevoelen van aanzienlijke bankiers als volkomen juist en gegrond beschouwen, volgens hetwelk van de zijde der kapitalisten aan geene *vaste* verbindtenissen zelfs te denken valt, zoodra het eene onderneming geldt, welke, om aangevangen te kunnen worden, de voorafgaande goedkeuring van de wetgeving behoeft. Dit is natuurlijk. Wie toch wil of kan zich verbinden om aanzienlijke kapitalen gedurende eenen zeer geruimen en geheel onzekeren tijd beschikbaar te zullen houden, zonder eenige zekerheid of de gestelde voorwaarden zullen worden aangenomen? Wanneer men de ondervinding raadpleegt, wanneer men ziet dat de concessionarissen die een waarborgkapitaal hebben gestort en terwijl al de voorwaarden volkomen vast stonden, toch hunne onderneming hebben moeten opgeven; ja zelfs dat ondernemingen, waarvoor het kapitaal ingeschreven was, toch weder te niet zijn gegaan, — hoe zou men dan kunnen verwachten dat eene ernstige beschikbaarstelling van kapitaal plaats vond zoolang *alles* nog *geheel* onzeker is? Men kan dan aan beloften, aan onderhandelingen, aan voorloopige inschrijvingen zelfs, maar niet aan *bepaalde* verbindtenissen denken.

De aanmerkingen, aan het slot dezer afdeeling herhaald, betreffende het gebrek aan mededinging, zijn meerendeels reeds in de vroeger gewisselde stukken behandeld. De Regering neemt de vrijheid zich aan het vroeger gezegde te gedragen. Mededinging is door haar niet uitgesloten geworden, maar het getal mededingers was uitermate beperkt, en, wat meer zegt, de voorwaarden, gesteld door hen, die naar de overtuiging der Regering de meeste waarborgen voor de uitvoering der zaak verschaften, verschilden niet noemenswaardig van elkander; terwijl de eindelijk vastgestelde voorwaarden altijd nog beneden de eischen bleven. Uit hetgeen reeds vroeger is gezegd, blijkt dat de Regering, na de belanghebbenden te hebben gehoord, getracht heeft de aanvragers tot elkander te brengen en eene zamensmelting van vereenigingen te bewerken, doch dat die pogingen schipbreuk hebben geleden. Bij het groot verschil van inzigten over de strijdige belangen, bij de zaak betrokken, was dit trouwens niet te verwonderen. De Regering moest dus wel eene keuze doen.

Thans, nu die keuze naar hare beste overtuiging is gedaan, wordt er luide geklaagd over gunstbetoon en over onregtvaardige terugzetting. Men mag vragen, indien de beslissing anders gevallen ware, of dezelfde klagten niet van de andere zijde gehoord zouden worden. Zoolang het middel niet gevonden wordt om allen te bevredigen waar het strijdige belangen geldt, zal het aan die klagten niet ontbreken.

De weg, door de Regering ingeslagen, heeft dit voordeel voor de belanghebbenden, dat zij hunne reclames nog hebben kunnen doen hooren vóór dat de eindbeslissing door de sanctie der wet gevallen is. Gesteld men had anders gehandeld; men had eerst de rigting der aan te leggen spoorwegen en de voorwaarden der ondersteuning onherroepelijk vastgesteld en daarna openbare mededinging uitgelokt, — zou de Staat zich dan onvoorwaardelijk hebben mogen verbinden om het laagste aanbod aan te nemen? De Regering twijfelt zeer, of dit raadzaam zou worden geacht.

Doch de keuze, die dan gedaan had moeten worden, zou eene definitive keuze zijn geweest, en men zal gereedelijk moeten erkennen, dat de verantwoordelijkheid, die deze aan de Regering zou opleggen, uitermate zwaar zou zijn geweest. En vond zij zich genoopt om schijnbaar voordeeliger voorwaarden niet aan te nemen, wanneer zij de overtuiging had dat het algemeen belang dit vorderde, het gekwetste eigenbelang zou gewis zijne stem niet minder luide hebben verheven dan het thans doet.

II. Vermits het aanbod van den heer Reerink c. s. eerst ingediend is den 21sten september 1859, zal het wel overbodig zijn aan te toonen, dat de Regering dat aanbod niet in ernstige overweging heeft kunnen nemen. Zij meent dan ook nu zich van een oordeel daarover te moeten onthouden. Zij bepaalt zich bij de opmerking, dat de som van 33 millioen, welke in die aanvrage voor kunstwerken wordt verlangd, lang niet toereikend zou wezen om de werken te bekostigen in de aanvrage vermeld. De aanvragers willen toch *al* de werken ondernemen, waarvan de kosten in het plan der Regering zijn geraamd op f 24.350,000, en bovendien de bruggen in den weg van Utrecht naar 's Hertogenbosch, welke, blijkens de hierboven gedane mededeeling, ruim f 16,000,000 zouden kosten.

Het zou zeer zeker eene zeer bezwarende voorwaarde zijn, indien men, obligatien in plaats van aandeelen uitgevende, derhalve vaste renten garanderende, en niet uitdeeling aan aandeelhouders, die een belang bij de exploitatie en administratie van den weg hebben, daarvoor 4½ per cent rente moest besteden. Het zou immers dan voor den Staat veel verkieslijker zijn, bij eene dusdanige combinatie, het kapitaal zelf te verschaffen, vermits hij dan geen 4½ per cent rente zou behoeven te besteden. Maar zou dit dan iets anders zijn dan aanleg van de spoorwegen op Staatskosten? — een stelsel waartegen de Tweede Kamer zich bij herhaling zoo ernstig heeft verklaard. Voor zoover de Regering het plan kan beoordeelen, schijnt het de bedoeling der ontwerpers te zijn, de storting op de uit te geven aandeelen eerst dan te doen plaats hebben, wanneer de som van 60 millioen aan obligatien uitgegeven zou zijn; een denkbeeld dat voorzeker geene aanbeveling zou verdienen.

III. Ten aanzien van de vraag, in de eerste zinsnede dezer afdeeling behandeld, meent de Regering zich te mogen gedragen aan hetgeen bij I dezer paragraaf is geantwoord. Zij acht het ten hoogste onwaarschijnlijk dat er bepaalde en voldoende verbindtenissen worden aangegaan tot deelneming in de onderneming, zoolang de regeling der voorwaarden niet haar definitief beslag hebbe gekregen. De zaak der spoorwegen is nu reeds ruim een jaar aanhangig: kan men aannemen dat kapitalisten zoo lang hunne fondsen beschikbaar zouden willen houden?

Ten aanzien van de bedenkingen over het bedrag van den te storten borgtogt meent de Regering zich te mogen gedragen aan hetgeen reeds in de vorige Memorie van Beantwoording door haar is gezegd.

§ 11. Na rijpe overweging van hetgeen ten aanzien van de bijdragen der provinciën en gemeenten bij herhaling in het midden is gebragt, en bij de bedenkingen welke later dienaangaande zijn gerezen, is de Regering tot het besluit gekomen, af te zien van alle bijdragen van provinciën en gemeenten ten behoeve dezer ondernemingen. Zij meent alleen hier nog te moeten bijvoegen, dat het ten eenenmale onjuist is, te beweren dat van hare zijde eenige de minste zedelijke dwang is uitgeoefend om bijdragen van dien aard te verwerven.

§ 12. **Het Wetsontwerp zelf.**

I. De bezwaren, door de meerderheid aangevoerd tegen het denkbeeld om in het dispositief der wet de rigting der aan te leggen spoorweglijnen op te nemen, wegen ook zwaar bij de Regering; zij vereenigt zich gaarne daarmede.

II. Ook ten aanzien der bedenkingen omtrent den duur der rentegarantie vereenigt zich de Regering ten volle met het antwoord, daarop in het Verslag zelf gegeven.

III en IV. De beantwoording der vraag, in n.° IV dezer paragraaf behandeld, moet natuurlijk van invloed zijn op de beantwoording van die in n.° III gesteld.

Wat de eerstbedoelde betreft, de Regering meent dat zij naar strikt regt wel bevoegd zou zijn om, met overleg van de concessionarisssen, later wijzigingen in de concessie te brengen, voor zoover de bepalingen betreft die niet uitdrukkelijk aan de goedkeuring der wet onderworpen behooren te worden. Maar zij zou meenen dat van die bevoegdheid geen gebruik zou mogen worden gemaakt ten aanzien van de slechts eenigzins gewigtige punten; zij zou zulks strijdig achten met de goede trouw, vermits toch de goedkeuring der Wetgeving wordt gevraagd met het oog op de concessie, zoo als zij is liggende.

Artt. 67 en 69 der concessien behoeven zeer zeker de bekrachtiging der wet niet. Bij het bepaalde voornemen der Regering om de bepalingen in die artikelen vervat zeer streng in het oog te houden, komt hunne opneming in de wet dan ook onnoodig voor. De opvatting omtrent de beteekenis der artikelen kan niet twijfelachtig zijn: de bevoegdheid dient te bestaan om, bij het rijzen bijv. van staatkundige verwikkelingen, den gestelden termijn met *zes* maanden te verlengen.

VOORLOOPIG VERSLAG

WEGENS

HOOFDSTUK X

DER

STAATSBEGROOTING voor 1860
(Departement van Oorlog).

(*Vervolg.*)

Na de algemeene beschouwingen is men overgegaan tot de behandeling der artikelen, waaromtrent o. a. het volgende is opgemerkt.

1ste Afdeeling. — *Kosten van het Departement.*

In verband met de reeds meermalen bij vroegere gelegenheden gemaakte opmerkingen, heeft men schier algemeen het verlangen uitgedrukt dat zoodra mogelijk worde overgegaan tot eene vermindering van het personeel en eene vereenvoudiging van de behandeling der zaken.

IIIde Afdeeling. — a. *Wapen der infanterie.*

Hier werd gevraagd welk nut eigenlijk de indeeling der infanterie in brigades oplevert. Van de vereeniging der troepen eener zelfde brigade was tot dusverre nimmer sprake: bij de laatste troepenvereeniging te Zeist was niet eens een geheel regement bij elkander. Dikwerf is een regement in een garnizoen ver verwijderd van het hoofdkwartier der brigade. Noodelooze omslag in correspondentie is daarvan het gevolg. Er waren leden die meenden dat veeleer aan de brigade-generaals in tijd van vrede territoriale kommandementen moesten worden gegeven, geregeld in verband met de defensie, waarbij die generaals dan met het toezigt over de zich meer in hunne nabijheid bevindende troepen konden worden belast.

b. *Wapen der kavalerie.*

De meerderheid heeft met leedwezen uit de Memorie van Toelichting gezien, dat de Minister eene uitbreiding aan de kavalerie wil geven. Men was van oordeel dat, in verband met hetgeen er in andere opzigten nog moet geschieden, op dit onderwerp veeleer bezuiniging dan uitbreiding zou moeten plaats hebben. Men vreesde ook dat bij het bestaande gebrek aan vrijwilligers de regementen zeer onvoltallig zullen blijven, hetgeen eigenaardige bezwaren oplevert, bepaaldelijk voor de verzorging der paarden.

Algemeen werd de reeds meermalen gemaakte opmerking herhaald dat men de volstrekte noodzakelijkheid niet kan bevroeden van het bestaan van 3 generaals bij de kavalerie, terwijl ook het getal hoofdofficieren bij de regementen voor vermindering vatbaar scheen.

VIIde Afdeeling. — *Geneeskundige dienst.*

Ten opzigte dezer afdeeling werden de reeds meermalen bij vorige verslagen vermelde klagten herhaald over te groote kostbaarheid; als een nieuw bewijs daarvan werd de voorgenomen bouw van een magazijn voor geneesmiddelen aangevoerd, waartoe blijkens het Vde hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1860 de zeer groote som van f 125,000 zal vereischt worden. Men achtte het allezins wenschelijk dat daarin alsnog vermindering wierd gebragt en dat ernstig wierd overwogen, of de geheele inrigting niet voor vereenvoudiging vatbaar is.

Overigens erkende men gaarne dat het personeel van de geneeskundige dienst zich voortdurend onderscheidt door talenten en ijver, en dat zulks ook vooral in de tegenwoordige omstandigheden op meer dan *één* punt allezins is gebleken.

Xde Afdeeling. — *Materieel der artillerie.*

Na al hetgeen bij de laatste discussiën over de geweren is gezegd, heeft het bevreemding opgewekt dat het aantal tirailleurgeweren, blijkens de opgave in n.° 4 der gedrukte stukken, op 1 augustus jl. nog niet meer dan 10,403 stuks bedroeg, en dat die hoeveelheid alzoo over een tijdvak van 9 maanden slechts met 2901 is vermeerderd; immers blijkens n.° 126*h* der gedrukte stukken van de Staatsbegrooting voor 1859 waren er op 1 november 1858 7501 stuks aanwezig.

Met genoegen hadden verscheidene leden uit de Memorie van Toelichting gezien, dat de Minister een geweer van een kleiner kaliber dan het tegenwoordig tirailleurgeweer wil invoeren.

Er waren leden die vermeenden te weten, dat men ook met de nieuw ingevoerde kavalerie-sabels niet zeer gelukkig is geweest, niet zoozeer wat het model, dan wel wat de grondstof betreft, daar vele van die sabels zich zeer gemakkelijk krom laten zetten.

Deze aanmerkingen werden echter geenszins gemaakt met het doel om daaromtrent eenig verwijt te rigten aan den tegenwoordigen Minister van Oorlog, maar men achtte het toch geheel niet ondoelmatig zijne aandacht op deze punten te vestigen. Eenige leden hadden vernomen dat door den vorigen Minister, kort vóór zijn aftreden, nog eene bestelling gedaan of een contract gesloten was voor de levering van 10,000 geheel nieuwe tirailleurgeweren. Zij vroegen wat daarvan was.

XIde afdeeling. — *Materieel der Genie.*

Bij die afdeeling kwam, zoo als gewoonlijk, de quaestie der vestingen ter sprake; er werd door vele leden het verlangen geuit om met de zienswijze van den Minister van Oorlog bekend te worden omtrent het al of niet behoud van die vestingen, waarover bij deskundigen verschil van meening bestaat.

Verder waren er sommige leden die den wensch te kennen gaven, dat men eenigzins minder moeijelijk mogt zijn ten opzigte van sommige aanvragen van gemeentebesturen: men haalde daarbij onder anderen aan het gebeurde met een project voor eene brug over de gracht aan bastion n.° 11 der vesting Gorinchem, ten einde een voor vele omliggende dorpen allezins noodzakelijken nieuwen toegang tot de vesting daar te stellen. Er waren verscheidene leden die voorbeelden aanhaalden waaruit bleek, dat de eerstaanwezende ingenieurs in sommige vestingen wel eens moeijelijker zijn dan voor de belangen der verdediging noodig scheen, in het toestaan of in het adviseren tot het geven van vergunningen.

Eindelijk werd in al de afdeelingen teruggekomen op de reeds ten vorigen jare gemaakte aanmerkingen betreffelijk het kamp te Milligen. De edelmoedigheid, door Z. M. den Koning betoond, door het kosteloos afstaan van het terrein, stelt men op hoogen prijs, en men ziet daarin een nieuw bewijs van Zr. Ms. levendige belangstelling in al wat het leger betreft, maar dit kon toch zeer vele leden niet terughouden om nogmaals de aandacht te vestigen op de min gunstige ligging van dat terrein wat de middelen van communicatie en onmiddellijke omgeving betreft; en vooral ook op het gemis aan verband daarvan met de defensie. Wanneer men bedenkt dat er blijkens de Memorie van Toelichting van het Xde hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1859, ook dan wanneer men de troepen in tenten wil doen logeren, eene som van f 379,000 noodig is tot de daarstelling van stallen, magazijnen, bakkerij, hospitaal, putten, keukens enz., en dat die som als men vaste gebouwen voor de troepen wilde maken tot f 1,200,000 zou klimmen; — en wanneer men dan tevens daarbij in aanmerking neemt dat er, zoo wij door eenen oorlog worden bedreigd, tot verdediging van den IJssel en van de Grebbelinie, werkelijk op *andere* punten troepen zullen *moeten* kamperen, dan verdient het, zoo men meende, ernstige overweging of het niet mogelijk zou zijn voor een permanent oefeningkamp in tijd van vrede een zoodanig terrein te kiezen, waarvan ook in oorlogstijd een nuttig gebruik zou kunnen worden gemaakt. Hierbij werd onder anderen gewezen op een terrein bij het station Wolfheze aan den Rhijnspoorweg, terwijl ook het terrein bij Zeist, dat dan toch ook bij de verdediging der Grebbelinie van groot nut kan zijn, welligt door aankoop van eenige gronden op den duur bruikbaar zou kunnen blijven. In eene der afdeelingen werd het denkbeeld geopperd, of er niet eene ruiling van gronden tot stand zou zijn te brengen, waardoor de Staat toch in het genot kan blijven van Zr. Ms. edelmoedig aanbod.

In eene andere afdeeling werd gewezen op een terrein, in Noordbrabant gelegen tusschen de dorpen Uden, Zeeland en Reek, dat in der tijd door de militaire autoriteit is onderzocht, en waar men op zwarigheden schijnt gestuit te hebben, die eenige leden echter meenden dat uit den weg konden geruimd worden.

XIVde Afdeeling. — *Pensioenen enz.*

In eene der afdeelingen werd door enkele leden de wensch geuit dat er zoo mogelijk iets mogt gedaan worden om oud gepensioneerde militairen, die de vroegere oorlogen, en bepaaldelijk ook den veldtogt van 1815 hebben bijgewoond, in het genot te stellen van de gunstige bepalingen omtrent het bedrag van eenige pensioenen, vastgesteld bij de wet van 28 augustus 1851 (Staatsbl. n.° 129). Andere leden zagen daarin echter veel bezwaar, vooral in verband met het voorgevallene bij de discussien over de wet van 20 augustus jl. (Staatsblad n.° 96), betrekkelijk het verleenen eener toelage voor werkelijk verblijf in militaire dienst in 's Rijks overzeesche bezittingen enz., aan de militaire officieren bij de zeemagt gepensioneerd wordende.

De Commissie van Rapporteurs bestaat uit de heeren van der Linden, ter Bruggen Hugenholtz, Dommer van Poldersveldt, Storm van 's Gravesande en Idzerda.

Gedrukt en uitgegeven bij
G. en C. A. van Reyn,
te Rotterdam.